2018!?

Een onderzoek naar de potentie van Almere om Culturele hoofdstad van Europa te worden in 2018.

Foto: Chantal Demarteau

Auteur: Chantal Demarteau 0587729
George Formbystraat 11
1325 CX Almere
036-5378581

6 augustus, 2010

Begeleidende docent: Cock Dieleman

Masterscriptie Theaterwetenschap

Universiteit van Amsterdam, faculteit der Geesteswetenschappen

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING: ALMERE, UNIEK IN ALLE OPZICHTEN…….....4

EERSTE DEEL

1 CULTURELE HOOFDSTAD VAN EUROPA……8
1.1 Het initiatief culturele hoofdstad……....8
1.2 Doelstellingen en criteria van de Europese Unie……....9
1.3 Almere 2018……...11

2 DE ALMEERSE IDENTITEIT ……...13
2.1 Stedelijke identiteit……13
2.2 New Towns……16
2.3 Cultureel burgerschap……19
2.3.1 De theorie van Bourdieu……21
2.3.2 Cultureel burgerschap en cultuureducatie……...22
2.3.3 Cultureel burgerschap in Almere……....23
2.4 Tussenconclusie……..25

3 DE CONCURRENTIE: EEN VERGELIJKING……...28
3.1.1 Almere: *De Verkenning*……...28
3.1.2 Den Haag: *Recht op Cultuur!*.....31
3.1.3 Vergelijking tussen Almere en Den Haag…….…….....31
3.2 De andere concurrentie……32
3.3 Liverpool ex-cultureel hoofdstad van Europa: een vergelijking……34

TWEEDE DEEL

4 DE THEATERSECTOR. IDEEËN EN REACTIES OMTRENT ALMERE 2018……..37
4.1 De schakels binnen de Almeerse theatersector……...37
4.2 De interviews……...41
4.2.1 De stedelijke identiteit van Almere……41
4.2.2 Almere als New Town……43
4.2.3 Cultureel Burgerschap in Almere……...44
4.2.4 Wat de kandidaatstelling kan opleveren……49
4.2.5 De potentie van Almere om culturele hoofdstad te worden in 2018...…….....52

4.2.6 De kansen van Almere ten opzichte van de andere steden……54
4.3 Tussenconclusie……..55

CONCLUSIE……57

BIBLIOGRAFIE……...59

INLEIDING: ALMERE UNIEK IN ALLE OPZICHTEN

Almere is een speciale stad. Gebouwd op nieuw land, op de drooggelegde bodem van het IJsselmeer. Pas vierendertig jaar geleden[1] is de eerste paal in de grond geslagen en anno 2010 behoort de stad bijna tot de vijf grootste steden van Nederland. Almere is een bedachte stad, ontworpen door een jong team van planologen, sociologen, technische specialisten en ontwerpers. Alles stond nog open, alles was nog mogelijk. Dit team heette *Projektburo Almere*. Dit was bijzonder omdat de stadsplannen voor andere New Towns zoals bijvoorbeeld Lelystad altijd het product waren van één creatieve geest. Almere is de eerste nieuwe stad waar de plannen ontworpen zijn door een team van specialisten. In 1984 werd Almere een gemeente en veel van de leden van Projektburo Almere zijn op dat moment overgestapt om de stad als gemeentebestuur verder op te bouwen.[2]

De grote invloed van tijdsverschillen is goed te zien in een snelgroeiende stad als Almere. De bergen en dalen in de conjunctuur zijn goed zichtbaar. Ondanks dat de planologie door de tijd heen op bepaalde punten wel veranderd is, zijn de grote lijnen wel behouden gebleven. Bijvoorbeeld de opdeling van de stad in verschillende stadsdelen die verbonden worden door groenstroken.[3]
Een ander uniek aspect van Almere is dat de stad is ontworpen met inspraak van de, in die tijd, toekomstige bewoners. Voor de invulling van de buitenruimtes is er bijvoorbeeld voor gekozen om duizend huishoudens in Amsterdam, die op de wachtlijst stonden voor een woning in Almere, te ondervragen over wat zij belangrijk vonden in deze gebieden. De uitkomsten van deze ondervragingen zijn verwerkt in de programma's voor bijvoorbeeld het Beginbos en de randen van het Weerwater. Hieruit concluderend kun je dus stellen dat Almere in zekere zin een democratisch geplande stad is.[4]

Almere is ook bijzonder om het feit dat de stad niet gebouwd is vanuit het centrum maar is begonnen met bouwen vanuit Almere Haven. Hierdoor is Almere Haven lange tijd een apart dorpje gebleven ten opzichte van de rest van Almere.

Almere heeft zich binnen vijfendertig jaar weten op te werken tot de top zeven van steden met het hoogste aantal inwoners van Nederland. De teller van Almere staat nu op 189.086 inwoners.[5] Dit is gelukt door het volgen van grote ambities. Dit is niet altijd zonder horten of stoten gegaan. Almere wil soms te snel. Ze wil te snel een volwaardige stad worden met volwaardige voorzieningen als een Poppodium dat niet onderdoet voor de Melkweg en een nieuw gebouwd kasteel langs de A6. Helaas mislukken dit soort ambitieuze plannen wel eens en staat er nu al een aantal jaren een half afgebouwd kasteel te vervallen langs de snelweg en is de poptempel na minder dan een jaar failliet gegaan.,

---

[1] http://kunst-en-cultuur.infonu.nl/geschiedenis/4207 2-geschiedenis-van-almere.html 5 juni 2010
[2] Stassen, Brans. *Het DNA van Almere.* Almere: Casla, 2008. 5
[3] Stassen, Brans. *Het DNA van Almere.* 7
[4] Stassen, Brans. *Het DNA van Almere.* 12
[5] http://www.almere.nl/de_stad/actueel/feiten_en_cijfers/content/_pid/kolom1-1/_rp_kolom1-1_elementId/1_64954 5 juni 2010

Almere wil zich graag op de kaart zetten met unieke en grootschalige projecten, waardoor de gemeente het imago van Almere wil veranderen. De gemeente wil dat Almere als een volwaardige stad wordt gezien en niet als een nieuwe, saaie stad zonder enige identiteit. Want aan het imago van Almere schort het nogal eens. Zo werd Almere in 2008 verkozen tot lelijkste stad van Nederland.[6] In het buitenland zijn de steden die genomineerd zijn voor de lelijkste stad, vaak oude mijn- en andere industriesteden. In Nederland is dit anders, daar worden juist steden genomineerd die geen oud stadscentrum (meer) bezitten. Lelijkheid is vooral een synoniem voor: saaiheid.[7] Aangezien Almere de nieuwbouwstad bij uitstek is en er geen oude stadskern te vinden is, de stad is per slot van rekening nog maar dertig jaar oud, is het geen verrassing dat Almere, als men zich houdt aan deze criteria, gekozen is tot lelijkste stad van Nederland.

In 2006 is er een burgerinitiatief gestart die de ambitie heeft om Almere in 2018 Culturele Hoofdstad van Europa te laten worden. Het idee Almere 2018 is bedacht door Ym de Roos en is uitgewerkt door de mensen van *Breinstorm Zuiderzeeland*.[8] Later is Almere 2018 een stichting geworden. Almere 2018 is opgericht om te bevorderen dat iedereen het in de komende jaren volkomen normaal gaat vinden dat Almere door de overheid genomineerd zal worden voor de titel Culturele Hoofdstad van Europa in 2018.[9] De initiatief nemers van Almere 2018 zien dit als een kans om Almere (cultureel) op de kaart te zetten en te kunnen breken met het imagoprobleem.

Het idee van Almere als Culturele Hoofdstad kwam mij ter oren in 2008 en heeft mij vanaf dat moment geïntrigeerd. In het begin stond ik er flink sceptisch tegenover. Het leek mij net als al die andere ambitieuze projecten van Almere, weer gedoemd te mislukken, weer een nieuwe poging in het kader van impulsieve protserigheid. Ik woon al zestien jaar in Almere, dus ik ben er min of meer opgegroeid. Natuurlijk is er in die zestien jaar heel wat veranderd. Toen ik in Almere kwam wonen was er een theater met plaats voor zeshonderd mensen en nog een kleiner theater met honderdvijftig zitplaatsen. Ook waren er waren nog nauwelijks kunstcursussen en dergelijke. Nu zijn de voorzieningen een stuk gegroeid. Maar toch laat het voor een stad met 189.344 inwoners[10], naar mijn idee, te wensen over. Almere heeft maar drie theatergroepen en één museum. Verder is de cultuurparticipatie ook niet om over naar huis te schrijven. Ik werkte zelf bij de nieuwe schouwburg in Almere en zag, vooral bij de wat meer intellectuele voorstellingen, dat de zalen leeg waren. ‘Moet dat een culturele hoofdstad worden’?! dacht ik. Maar toen ik er beter over na ging denken zag ik de mogelijkheden. Het kon natuurlijk alleen maar meer goeds brengen. Door de aandacht die nu, vooral

[6] http://www.volkskrant.nl/binnenland/article508719.ece/Almere_lelijkste_plek_van_Nederland 5 juni 2010
[7] http://www.volkskrant.nl/binnenland/article508719.ece/Almere_lelijkste_plek_van_Nederland 5 juni 2010
[8] http://www.almere2018.eu/mensen
[9] http://www.almere2018.eu/info
[10] http://www.almere.nl/de_stad/actueel/feiten_en_cijfers/content/_pid/kolom1-1/_rp_kolom1-1_elementId/1_64954 5 juni 2010

door de gemeente, gevestigd werd op de culturele sector en infrastructuur kon er alleen maar meer uit voortvloeien. Maar toch stond ik nog steeds sceptisch tegenover het idee omdat ik mijn twijfels had of de aanwezige cultuur in Almere wel toereikend genoeg was voor een kandidaatstelling. Ik besloot in 2009 om er mijn masterscriptie over te schrijven. In die periode werd er gewerkt aan *De Verkenning* een publicatie over het verdere verloop en de kansen van de Almeerse kandidaatstelling. Deze publicatie werd geschreven door Bert van Meggelen in opdracht van de gemeente. De gemeente heeft zich achter de kandidaatstelling geschaard maar heeft daar intussen alweer van afgezien. De financiële middelen zijn op dit moment ontoereikend. Toch gaat het burgerinitiatief onvermoeibaar verder met het maken van een bidbook voor de kandidaatstelling. Bij het lezen van *De Verkenning* en de richtlijnen voor Culturele Hoofdstad van Europa van de Europese Unie, kwam ik tot de conclusie dat ik moest afzien van mijn eigen standpunt over de kandidaatstelling. Misschien maakt Almere wel veel meer kans dan ik aanvankelijk dacht.

Het hoofddoel van mijn scriptie is te onderzoeken of Almere de potentie heeft om Culturele Hoofdstad te worden in 2018. Om dit te beantwoorden heb ik mijn scriptie opgedeeld in twee delen. In het eerste deel zal ik ingaan op het fenomeen Culturele Hoofdstad van Europa, een theoretisch kader uitwerken, een vergelijking maken met de concurrerende steden en één ex-culturele hoofdstad waarbij ik ook bespreek wat de kandidaatstelling daar heeft opgeleverd. Het theoretisch kader bestaat uit een stuk theorie over stedelijke identiteit. Twee onderdelen die van belang zijn voor de identiteit van Almere is het cultureel burgerschap en het feit dat Almere een New Town is. Deze twee begrippen zullen uitgewerkt worden en op Almere worden toegepast. Aan de hand hiervan kunnen al enkele conclusies worden getrokken.

In het tweede deel zal ik één van de kunstdisciplines uitlichten namelijk: theater. Ik zal aan de hand van interviews met culturele instellingen, gemeente en individuele makers onderzoeken hoe zij tegenover de kandidaatstelling staan en wat hun ideeën zijn omtrent Almere 2018. Zij moeten het tenslotte allemaal gaan realiseren als de kandidaatstelling er komt.

Of Almere er wel of niet klaar voor is om Culturele Hoofdstad van Europa te worden, hoop ik te kunnen beantwoorden aan de hand van dit onderzoek. Maar ik kan in ieder geval met zekerheid stellen dat Almere een unieke stad is in alle opzichten.

Eerste Deel

1 CULTURELE HOOFDSTAD VAN EUROPA

1.1 Het initiatief Culturele hoofdstad

De Raad van de Europese Unie heeft in juni 1985 op initiatief van Mélina Mercouri, die in die jaren Griekse minister van cultuur was, de titel *Europese cultuurstad* gelanceerd. Het doel van het toekennen van deze titel aan een stad, was het dichter bij elkaar brengen van de Europese volken. Door de jaren heen heeft de titel *Europese cultuurstad* bewezen ook veel sociaal-economisch en cultureel effect te hebben. Het evenement heeft door de jaren heen wel veranderingen ondergaan maar het hoofddoel is altijd hetzelfde gebleven; de verscheidenheid, de rijkdom en de gemeenschappelijke kenmerken van de Europese culturen tonen aan het grote publiek. Dit zal ertoe moeten bijdragen dat het de burgers van de Europese unie dichter bij elkaar brengt en aan elkaar verbindt. Sinds de invoering van de titel Europese cultuurstad, zijn er al 35 zeer uiteenlopende steden culturele hoofdstad geweest. Enkele voorbeelden zijn: Glasgow, Genua, Athene, Krakau en Porto.[11] Elk jaar zijn er twee landen aan de beurt die, in samenspraak met een Europese jury, een stad uit eigen land mogen aanwijzen als culturele hoofdstad. Deze twee steden zijn dan een jaar lang culturele hoofdstad. De steden moeten een programma maken voor uiteenlopende culturele activiteiten speciaal voor dat jaar. In 1990 kwam de keuze voor Glasgow als culturele hoofdstad als een verrassing. Waar de voorgaande steden logische keuzes waren, namelijk steden die al een culturele reputatie hadden, was Glasgow een industriestad in verval die niet bekend stond om beroemde musea, een goed onderhouden cultureel erfgoed of beroemde orkesten. Dit geeft aan dat een stad niet altijd wordt beoordeeld op wat zij al allemaal aan cultuur te bieden heeft maar ze wordt beoordeeld op de nieuwe culturele processen die ze op gang weet te brengen. Ook in de jaren daarop volgend is te zien dat het kunnen oproepen van een culturele dynamiek, belangrijker is dan de gevestigde cultuur.[12] Een andere ontwikkeling die de titel heeft doorgemaakt, is dat de kandidaatstelling niet meer alleen gericht is op cultuur met de grote C. Populaire cultuurvormen maken nu een even groot deel uit van het programma als de 'intellectuele' cultuurvormen. Het gaat binnen de kandidaatstelling ook om de brede opvatting van cultuur, om de manier waarop mensen met elkaar samenleven. Daarbinnen speelt kunst een rol. Ook is de laatste jaren de focus steeds meer komen te liggen op burgerparticipatie. De burgers zijn dus niet simpelweg consumenten van cultuur maar nemen ook deel en produceren. Daarmee is de Culturele hoofdstad een belangrijke stimulans voor actief burgerschap geworden.[13]

Sinds 2006 is er een jury van dertien personen, waaronder zes door het land zelf aangedragen, die beslist welke stad culturele hoofdstad wordt. De overige zeven personen zijn Europese

[11] *Handleiding voor steden die dingen naar de titel van culturele hoofdstad van Europa.* Europese Commissie. 1
[12] Van Meggelen, Bert. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen.* 2010. 9
[13] Van Meggelen, Bert. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen.* 9

deskundigen. De selectieprocedure is opgedeeld in twee fasen. In de eerste fase kunnen alle steden zich kandidaat stellen. Aan de hand van de plannen van de steden stelt de jury een shortlist samen van steden die door mogen naar de tweede ronde. Deze steden krijgen enkele maanden de tijd om hun plannen uit te werken. Hierna komt de jury tot een definitieve keuze. De stad die is uitgekozen, wordt voorgedragen aan de Europese instellingen en uiteindelijk zal de raad van de Europese Unie, op advies van de Europese commissie, een definitief besluit nemen.[14]

In Nederland zijn Amsterdam en Rotterdam al culturele hoofdstad geweest. In 2018 is Nederland aan de beurt om opnieuw een stad aan te wijzen als Europese cultuurstad. De titel Europese Cultuurstad is in 1999 veranderd in *Culturele Hoofdstad van Europa*. [15]

1.2 Doelstellingen en criteria van de Europese Unie

De programma's van de kandidaat steden moeten aan hoge artistieke en culturele kwaliteitseisen voldoen. Deze kandidaturen worden door de jury beoordeeld aan de hand van specifieke doelstellingen en criteria. De criteria zijn in twee categorieën opgedeeld, namelijk in: *De Europese dimensie* en *Stad en burgers*. Daarnaast is er ook nog een categorie: *algemene voorwaarden*.

<u>De Europese dimensie</u>

Het programma van de kandidaatsteden moet een Europese dimensie hebben. Dat betekent dat het programma in eerste plaats aantrekkelijk moet zijn voor alle burgers van Europa. De verkozen stad moet de aandacht niet alleen vestigen op het eigen specifieke karakter van de stad maar ook op haar rol binnen de Europese cultuur, haar banden met haar plaats binnen Europa en een bijdrage leveren aan het hedendaagse artistieke leven binnen Europa. Het programma moet de aandacht vestigen op de culturele diversiteit van Europa en ook de gemeenschappelijke aspecten van de Europese culturen naar voren brengen. De Europese unie wil de samenwerkingsverbanden tussen de verschillende culturele sectoren binnen de Europese lidstaten bevorderen. De Europese dimensie kan vooral tot uiting komen in de thema's van het programma en de wijze waarop de evenementen van het programma worden georganiseerd.[16]

In het programma moeten activiteiten worden opgenomen die de transnationale mobiliteit bevorderen. Het gaat hier om de mobiliteit van mensen die binnen de culturele sector actief zijn maar ook om de circulatie van artistieke en culturele werken en producten. Als aan deze eisen is voldaan kan dit ertoe bijdragen dat het evenement past in het kader van het Europese cultuurbeleid in zijn geheel.[17]

---

[14] Van Meggelen, Bert. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen.* 13
[15] Van Meggelen, Bert. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen.* 9
[16] *Handleiding voor steden die dingen naar de titel van culturele hoofdstad van Europa*. Europese Commissie.12
[17] *Handleiding voor steden die dingen naar de titel van culturele hoofdstad van Europa*. Europese Commissie.12

Stad en burgers

De tweede groep criteria is: stad en burgers. Het programma moet de deelname van de burgers die in de betreffende stad en de omgeving wonen, bevorderen en zowel hun belangstelling trekken als de belangstelling van de andere Europese burgers. Als het programma alleen interessant zou zijn voor de plaatselijke bevolking dan zou het evenement één van zijn eigen doelen voorbij streven, namelijk; het bevorderen van het Europese toerisme.[18] Het is de bedoeling dat de stad een programma ontwerpt dat het specifieke karakter van de stad benadrukt als een bewijs voor de Europese verscheidenheid. Het programma moet niet een kortstondige gebeurtenis zijn maar het moet een basis vormen voor projecten en samenwerking op de lange termijn. Eén van de belangrijke doelen van Cultuurhoofdstad van Europa is namelijk het bevorderen van de ontwikkeling van het culturele leven in de stad.[19] Het betrekken van de bevolking is belangrijk omdat het evenement artistieke overwegingen met de verwachtingen van het publiek moet verzoenen.

Andere belangrijke elementen en aanbevelingen voor de kandidaatstelling zijn:

1. De twee steden stemmen het programma op elkaar af.
2. Culturele actoren worden bij de voorbereiding betrokken.
3. Er worden nieuwe partnerschappen aangegaan.
4. Het evenement heeft een goede voorbereiding en er is een duidelijke beeldvorming van de invulling van het evenement.
5. Het programma vormt één geheel.
6. De filosofie van het evenement komt duidelijk naar voren.
7. De overheid zet zich in voor dit evenement.
8. Er zijn genoeg financiële en administratieve middelen.
9. Men gaat van bestaande contacten uit en breidt deze uit.
10. Het proces naar het evenement toe moet vroeg in gang worden gezet.
11. Er wordt gefocust op de bijzondere eigenschappen van de projecten en niet op de politieke dimensie.
12. Het programma is ambitieus en innovatief.
13. Er is een goede voorlichtingscampagne voor het evenement.
14. De organisatie is onafhankelijk van de politieke autoriteiten.[20]

[18] *Handleiding voor steden die dingen naar de titel van culturele hoofdstad van Europa.* Europese Commissie.13
[19] *Handleiding voor steden die dingen naar de titel van culturele hoofdstad van Europa.* Europese Commissie.13
[20] *Handleiding voor steden die dingen naar de titel van culturele hoofdstad van Europa.* Europese Commissie.15

1.3 Almere 2018

Een aantal enthousiastelingen in Almere heeft het plan opgevat om Almere in 2018 mee te laten dingen naar de titel "Cultuurhoofdstad van Europa." Nederland mag in 2018 namelijk een culturele Hoofdstad voor Europa afleveren. Rotterdam was dat al in 2001.[21] De kandidaatstelling van Almere is een burgerinitiatief dat voorheen omarmd werd door de gemeente Almere. De voormalige PVDA fractie stond achter het plan, maar wist niet of het financieel haalbaar was. Het doel met het behalen van deze titel voor Almere, is het culturele leven meer tot bloei te laten komen want de titel Culturele hoofdstad heeft Rotterdam in 2001 ook een rijke schakering aan culturele activiteiten opgeleverd.[22] Ook is de titel goed voor het imago van Almere. Er is een onderzoek gedaan: *De Verkenning*, uitgevoerd door Bert van Meggelen, cultureel intendant van Rotterdam2001, Marjan van Gerwen en Olaf Koekebakker[23] die de haalbaarheid onderzochten van het idee of Almere in 2018 Culturele Hoofdstad van Europa zou kunnen worden.. De verkenning is tot stand gekomen na gesprekken met maatschappelijke en culturele organisaties, burgers en het bedrijfsleven. Verschillende thema's kwamen in deze gesprekken aan de orde zoals: het Almeerse landschap, Almere als New Town, burgerparticipatie, jongeren in Almere en de maatschappelijke en culturele schaalsprong. Deze onderwerpen zijn verwerkt tot een aantal programmalijnen.[24] De Verkenning werd gedaan in opdracht van de Pvda fractie omdat er nog twijfels waren over het slagen van een kandidaatstelling.

Uit het onderzoeksrapport *Almere Culturele Hoofdstad 2018* bleek dat de geplande schaalsprong wellicht de middelen kon bieden om het evenement van Culturele Hoofdstad van Europa te financieren. Toch was de PvdA fractie niet enthousiast over de uitkomst want zonder die stedelijke en maatschappelijke impuls kon Almere de investering die nodig was voor het evenement niet dragen. Het college bij monde van wethouder Arno Visser[25] was daarentegen was wel enthousiast over het onderzoeksrapport *Almere Culturele Hoofdstad 2018*.[26] De huidige gemeenteraad heeft afgezien van een kandidaatstelling omdat er, wegens bezuinigingen, de komende vier jaar geen geld beschikbaar is voor een dergelijk project.[27]

Ondanks de afwijzing van *Almere 2018* door de gemeenteraad gaat het burgerinitiatief door met het ontwikkelen van een bidbook, waarin het programma voor Almere 2018 opgesteld wordt. Het geld dat nodig is voor het maken van het bidbook moet op een andere manier gegenereerd worden. Marcel Kolder van het burgerinitiatief *Almere 2018* denkt voor het financieren onder meer aan het Rijk, de

---

[21] http://www.almere-stadshart.nl/2009/09/09/almere-culturele-hoofdstad-van-europa/ 28 februari 2010
[22] http://www.almere-stadshart.nl/2009/09/09/almere-culturele-hoofdstad-van-europa/ 28 februari 2010
[23] http://www.almere2018.eu/ontwikkelingen 28 februari 2010
[24] http://www.nicis.nl/nicis/dossiers/EconomieenInnovatie/Toerismeenrecreatie/Stadsmarketing/Almere-2018_1013.html 28 februari 2010
[25] Toentertijd wethouder van Cultuur.
[26] http://www.almere.pvda.nl/nieuws/nieuws/2010/02/Almere+Culturele+Hoofdstad.html 28 februari 2010
[27] Oosterheert, Jeroen. 'Almere 2018 gaat "gewoon" verder ondanks ontbreken steun.' *Almere Vandaag*, 21.05.10

provincie of bedrijven.[28] Het burgerinitiatief is recentelijk overgegaan in de *Vereniging Almere2018* waar volwassenen, jongeren en kinderen voor een kleine prijs lid van kunnen worden.[29] Vereniging Almere 2018 heeft tot 2012 de tijd voor het bidbook, dan moet het Almeerse gemeentebestuur een beslissing nemen over deelname. De uiteindelijke nominatie voor de Culturele Hoofdstad van Europa moet in 2013 plaatsvinden.[30]

[28] Oosterheert, Jeroen. 'Almere 2018 gaat "gewoon" verder ondanks ontbreken steun.'
[29] http://www.almere2018.eu/info 2 juli 2010
[30] http://www.almere2018.eu/info 28 februari 2010

2 DE ALMEERSE IDENTITEIT

Een aantal zaken zijn van belang voor de identiteit van Almere en deze zaken zullen ook een rol spelen bij de kandidaatstelling voor culturele hoofdstad en in het bijzonder voor Almere. In dit hoofdstuk worden de begrippen: cultureel burgerschap en New Towns als onderdeel van de stedelijke identiteit van Almere onder de loep genomen.

2.1 Stedelijke identiteit

De afgelopen tientallen jaren is er een hernieuwde aandacht ontstaan voor de stad en hiermee ook voor stedelijke identiteit. De introductie van een Culturele Hoofdstad van Europa is hier een gevolg van. Cultuur speelt een belangrijke rol binnen de identiteitsvorming van een stad. De focus binnen het onderzoek ligt vooral op het economisch en politiek vlak met betrekking tot cultuur als middel van identiteitsvorming.

Het beeld dat men van een stad heeft, wordt bepaald door de faciliteiten van een stad, hoe de stad is opgezet, de werkgelegenheid, wat de uitstraling is van de stad etc. Al deze factoren vormen de identiteit van een stad. De identiteit van de stad beïnvloedt ook weer het imago van de stad. Toch is de identiteit van een stad en haar imago niet hetzelfde. De identiteit is wat de stad uniek maakt, haar DNA en het imago is een vooroordeel van buitenstaanders over een stad. Het imago kan dus soms niet kloppen met de werkelijke identiteit van een stad.

De culturele sector valt onder de faciliteiten (de identiteit) die een stad te bieden heeft en kan van grote invloed zijn op de toeristensector en de vestiging van bedrijven. Binnen de stadspromotie worden culturele activiteiten dan ook vaak gebruikt om een stad te promoten.[31]

Stedelijke identiteit is belangrijk voor de kandidaatstelling want in de Europese richtlijnen speelt het benutten van en het inspelen op de bijzondere kwaliteiten van de stad een grote rol.

Cultuur mag dan wel geld opleveren maar de opbrengsten betalen de investeringen in cultuur van de gemeente en de overheid niet terug. Er wordt vaak meer geld in cultuur gestoken dan dat er direct en indirect mee gegenereerd word. Dit betekent echter niet dat de balans voor cultuur naar de negatieve kant overslaat, want cultuur heeft nog een andere belangrijke waarde, de zogeheten *existence value*. Men kent een waarde toe aan de aanwezigheid van een culturele instelling die hoger is dan een entreebewijs voor deze instelling. Dit wordt een *consumentensurplus* genoemd, een welvaartswinst en dus een belangrijke baat van cultuur die niet naar voren komt uit bestedingsenquêtes.[32] Naast dit aspect heeft cultuur ook een *optiewaarde*. Dit heeft te maken met de vestiging van bedrijven in een

[31] Marlet, Gerard en Tames, Ismee. *Muziek in de stad.* Breukelen: NYFER, 2002. 13
[32] Marlet, Gerard en Tames, Ismee. *Muziek in de stad.* 15

stad. Voor een bedrijf kan het bijvoorbeeld van groot belang zijn dat haar werknemers ’s avonds cultuur kunnen consumeren. Ongeacht het feit of haar werknemers dat ook daadwerkelijk doen. Dan heeft de vestiging in een stad met een grote culturele sector dus de voorkeur. Ook de bewoners van een stad kennen een waarde toe aan de aanwezigheid van grote culturele ‘attracties’ ongeacht of ze die wel eens bezoeken, of niet.[33]

Richard Florida introduceert met zijn boek *The Rise of the creative class* een theorie over de opkomst van de creatieve klasse die een grote invloed heeft op de economie. In de huidige samenleving is het aantrekken van grote bedrijven voor een stad niet meer van belang zoals dat vroeger het geval was. De bedrijven trekken geen werknemers meer aan maar andersom: de werknemers trekken bedrijven aan. Florida constateert de opkomst van de creatieve klasse. De creatieve klasse vestigt zich in steden met een klimaat dat openstaat voor creativiteit. Bedrijven willen graag creatieve mensen in dienst hebben en daarom vestigen deze bedrijven zich in een stad waar de creatieve klasse zich bevindt, dus in steden met een goed creatief klimaat.[34] De gemeente moet, om grote bedrijven aan te trekken ter bevordering van een de economie, zorgen voor een goed creatief klimaat.

Toch komt uit enquêtes over de vestigingskeuze van bedrijven vaak naar voren dat het cultuuraanbod als locatiefactor achterblijft bij de ‘harde’ locatiefactoren zoals de bereikbaarheid en de arbeidsmarkt. Van de ‘zachte’ locatiefactoren blijken geringe criminaliteit en klimaat belangrijker te zijn dan cultuur. Bij ondernemers in creatieve beroepen speelt cultuur als locatiefactor wel een hele grote rol. De aanwezigheid van een ‘creatieve omgeving’ wordt in deze sector wel weer hoger gewaardeerd dan het cultuuraanbod. Onder creatieve omgeving wordt verstaan: de ambiance van de stad, het informele cultuuraanbod[35], de aanwezigheid van verschillende culturen, de beschikbaarheid van arbeidskrachten uit het creatieve milieu en de urbane dynamiek.[36]

Cultuur heeft dus een effect op bedrijfsvestiging maar dan via de aantrekkingskracht van cultuur op hoogopgeleiden en dus de aanwezigheid van een kwalitatief hoogwaardig arbeidspotentieel. Via die weg moet dan ook het belang van cultuur voor een stad gezocht worden.[37] De creatieve economie is onlosmakelijk verbonden aan de stad en de stedelijke omgeving.[38]

Aan het eind van de jaren tachtig introduceerden Charles Landry en Franco Bianchini voor het eerst het begrip ‘creatieve stad’. Hun streven was om in het slop geraakte steden een nieuw elan te geven en de economische ontwikkeling stond hierbij centraal. Ook bij hen was creativiteit de motor tot

---

[33] Marlet, Gerard en Tames, Ismee. *Muziek in de stad.* 15
[34] Florida, Richard. *The rise of the creative class, and how it’s transforming work, leisure, economy, & everyday life.* New York: Basic Books, 2002. xxviii
[35] Culturele activiteiten buiten het reguliere cultuuraanbod buiten de officiële instellingen, bijvoorbeeld in kraakpanden of cafés.
[36] De aanwezigheid van avant-garde groepen en een open houding van de bevolking tegenover nieuwe/moderne kunstuitingen.
[37] Marlet, Gerard en Tames, Ismee. *Muziek in de stad.* 17
[38] Franken, Simon Verhagen, Evert. *Creativiteit en de stad. Hoe de creatieve economie de stad verandert* . Rotterdam, NAi Uitgevers, 2005. 8

succes. Creativiteit was bij velen in de stad aanwezig en dat moest worden aangeboord om de stedelijke samenleving een nieuwe impuls te geven en hiermee tegenwicht te bieden aan de maatschappelijke problemen van de stad.[39]

Creativiteit is voor een stad een middel tot identiteitsvorming. Het heeft niet alleen invloed op culturele imagovorming maar ook op veel andere gebieden. Zo kan het ingezet worden als beleidsmiddel voor het creëren van een goed economisch klimaat en heeft het ook invloed op de maatschappelijke cohesie van de stad.

Bedrijven zijn in het post-industrialistische tijdperk vrijer in de keuze van de vestigingslocatie. Huishoudens zijn ook vrijer in het kiezen van een woonlocatie want door de goede infrastructuur hoeft men niet per sé dicht bij het werk te wonen. Door de verruimde keuzevrijheid en de gestegen welvaart besteedt men grote aandacht aan het wooncomfort. Grote steden worden aantrekkelijk gevonden als woonstad. Dit blijkt uit de stijging van de huizenprijzen in de grote steden terwijl de inkomens gelijk blijven. De grote steden zijn niet langer centra van productie maar zijn centra van consumptie geworden. Goederen zijn makkelijk te exporteren maar cultuur is moeilijker vanuit de stad te exporteren. Mede om die reden wil de hoger opgeleide klasse graag in het centrum van een grote stad wonen. Een aantrekkelijke consumptiestad heeft de volgende basisingrediënten: goede publieke voorzieningen, rijke variëteit aan goederen en diensten, een aantrekkelijke fysieke omgeving en snel transport. Volgens stedelijk econoom Glaeser zijn het vooral de podiumkunsten en de restaurants die de aantrekkelijkheid van een stad positief beïnvloedden. De aanwezigheid van een goed podiumkunsten aanbod en goede restaurants trekt namelijk hoog opgeleide bevolking naar de stad toe. Zij zorgen er voor dat de koopkracht in de stad toeneemt. Hier profiteert de stedelijke economie weer van, ook het lagere inkomens segment want zij profiteren van de stijgende werkgelegenheid die dit creëert in de horeca en de detailhandel. Een sterke culturele sector levert een bijdrage aan het creatieve imago van een aantrekkelijke stad.[40]

Nederland volgt ook deze lijn maar een aantrekkelijke woonomgeving is niet eenduidig. Wat aantrekkelijk is verschilt per bevolkingsgroep. Bij gezinnen met jonge kinderen speelt het cultureel aanbod een kleine rol bij het kiezen van een woonlocatie. Voor studenten, alleenstaanden en hoger opgeleiden zonder kinderen speelt de aanwezigheid van een goed cultureel aanbod weer een grote rol bij het kiezen van een woonlocatie.

Een aantrekkelijke stad is maar beperkt maakbaar. Factoren als geografische ligging, klimaat, bereikbaarheid en de aanwezigheid van een historische binnenstad zijn niet of maar beperkt te beïnvloedden. Ten dele geldt dit ook voor de omvang, de kwaliteit en de variëteit van het culturele aanbod. De locale overheid kan zich wel richten op het aanbod van de podiumkunsten.[41]

---

[39] Franken, Simon Verhagen, Evert. *Creativiteit en de stad. Hoe de creatieve economie de stad veranderd.* 9
[40] Marlet, Gerard en Tames, Ismee. *Muziek in de stad.* 20
[41] Marlet, Gerard en Tames, Ismee. *Muziek in de stad.* 25

Voor cultuur als aanjager van de stedelijke economie is het begrip *cultuurindustrie* gelanceerd. Onder cultuurindustrie vallen alle vormen van cultuur. Cultuur moet over het algemeen een duidelijke link hebben met de plaatselijke bevolking wil het succesvol zijn. Kleinschalige projecten met directe participatie van de plaatselijke bevolking prikkelt de creativiteit van de stedelingen. Dit is de conclusie uit verschillende Britse onderzoeken, ondermeer een onderzoek naar het jaar toen Glasgow culturele hoofdstad van Europa was. Uit dit onderzoek bleek dat het effect van grote evenementen op het stedelijk imago aanvankelijk een gering effect te hebben. In Duitse onderzoeken worden vergelijkbare effecten aangetroffen. Uit verschillende voorbeelden blijkt dat de impact van cultuur toeneemt wanneer de productie en consumptie dicht bij elkaar komen. Culturele en commerciële activiteiten versterken elkaar op locaal niveau. Nieuwe cultuur is vooral succesvol als het aansluit op het al aanwezige culturele aanbod in een stad. De reden dat het podiumkunstenaanbod zo belangrijk is voor de keuze van een woonlocatie is omdat het podiumkunstenaanbod heel veelzijdig is en gericht is op de plaatselijke bevolking. De participatie van de locale bevolking is van belang voor het succes van culturele activiteiten.[42]

Almere is een nieuwe stad en door een gemis aan cultureel erfgoed heeft de stad het imago identiteitsloos te zijn. Ook de culturele sector is nog minimaal ontwikkeld omdat er veel geld nodig is voor de groei van de stad en om het stijgende aantal inwoners te huisvesten. Maar juist de culturele sector is van belang voor de identiteitsvorming van de stad, wat ook weer van invloed is op de mensen die er komen wonen en daarmee weer van invloed is op de vestiging van bedrijven, dus het economische klimaat waarmee de stad weer inkomsten genereert om uit te kunnen breiden.

Het is een misverstand om te denken dat Almere geen identiteit heeft alleen vanwege het ontbreken van cultureel erfgoed. De nieuwheid is juist deel van de identiteit van Almere en maakt de stad hiermee uniek. In de volgende paragraaf ga ik in op Almere als New Town, dat een belangrijk deel van de identiteit van Almere vormt.

2.2 New Towns

Almere is de uniekste New Town van Nederland. Binnen Nederland vallen onder andere Zoetermeer, Helmond, Emmen, Haarlemmermeer en Capelle aan den IJssel ook onder de noemer New Towns. Buiten Nederland, vooral in Azië en de VS, is er ook een opkomst van zeer omvangrijke New Towns. Almere is uniek omdat het de grootste, en de nieuwste New Town van Nederland is. Een ander uniek aspect is dat Almere binnen 30 jaar 189.068[43] inwoners heeft weten te huisvesten en is daarmee hard op weg om in het rijtje van de vijf grootste steden van Nederland te komen. Almere is bovendien

[42] Marlet, Gerard en Tames, Ismee. *Muziek in de stad.* 27
[43] http://www.almere.nl/de_stad/actueel/feiten_en_cijfers/content/_pid/kolom1-1/_rp_kolom1-1_elementId/1_64954 28 juni 2010

gebouwd op nieuw land. Dit is ook een bijzonder aspect dat meeweegt bij het unieke karakter van Almere.

Omdat New Towns een relatief nieuw fenomeen zijn is er nog niet veel theorie over te vinden. Hierdoor is het moeilijk om het fenomeen te bespreken maar ik zal de geringe beschikbare literatuur zo optimaal mogelijk gebruiken om het fenomeen toch te kunnen bespreken in het kader van Almere als New Town. Om deze reden heb ik er voor gekozen om in deze paragraaf eerst een inleiding te geven van de geschiedenis over het ontstaan van New Towns. Hierna zal ik Almere toetsen aan het zestienpuntenplan van het *European New Town platform*. Aan deze zestien punten moet een New Town voldoen om een 'volwaardige stad' te zijn. Aan de hand van de uitkomst kan worden gekeken of Almere wel of niet voldoet aan de eisen om een volwaardige stad te kunnen zijn.

Eén van de grootste uitdagingen van deze tijd is de snelle urbanisatie van deze wereld. Op dit moment leeft de helft van de wereldbevolking in urbane gebieden. Vanwege deze urbanisatie is er naar plaatsen gezocht om woongelegenheid te kunnen creëren. Veel landen hebben er voor gekozen om zogeheten New Towns te gaan ontwikkelen.[44]

De generatie New Towns in Europa en daarbuiten is ontwikkeld sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw. Het International New Town Institute (INTI) is gevestigd in Almere. Almere kan als New Town informatie geven over de ontwikkeling van New Towns in een landbouw en een stedelijke setting. Het INTI geeft studenten en professionals de mogelijkheid om onderzoeks- en educatieprojecten uit te voeren. Elk jaar houdt het instituut een seminar. Van de seminar *Research on New Towns* uit 2006 zijn de verschillende lezingen in een publicatie samengebracht.[45]

De eerste lezing *New Towns in development policy: an introduction* uit deze publicatie is van L.A. de Klerk. Hij stelt dat sinds de jaren tachtig een verschuiving van een industriële economie naar een service economie aan de orde was. Het lukt veel New Towns niet om hoger opgeleiden naar de stad te halen, deze groep gaat veelal wonen in de grote steden. New Towns zijn volgens De Klerk gerelateerd aan reform. De drie dimensies van een New Town zijn net als in een gewone stad of dorp: ruimtelijk, sociaal en economisch. In New Towns zijn deze dimensies speciaal gelinkt aan populatiegroei. Het ontwerp en de implementatie van New Towns is gebouwd op economisch-ruimtelijk en sociaal-ruimtelijke concepten. Ebenezer Howard introduceerde in 1902 met zijn boek *Garden cities of tomorrow* de bron van het New Town concept. Hij introduceerde concepten als *social city* en *balanced community*, self supporting economie en een democratische regering. De geschiedenis laat zien dat urban design gelinkt is aan deze vormen van reform en onderwerpen van verdere ontwikkeling zijn.

---

[44] *Key principles about Sustainable New Towns*. European New Town platform. 1
[45] Frieling, D.H. *Research on New Towns, First international Seminar2006.* Almere: New Town Institute, 2007. 5

Bevolkingsgroei is de voornaamste reden voor het ontwikkelen van New Towns in de laatste vijftig tot zeventig jaar. In de jaren zestig en zeventig zijn in Nederland, Frankrijk en Brittannië de meeste besluiten genomen om New Towns te ontwikkelen. Dit stemt overeen met de bevolkingsgroei in deze periode en de verwachtingen die er waren voor de bevolkingsomvang in de toekomst. New Towns waren nodig om een kwalitatief hoge massa huisvesting te kunnen realiseren. Ze waren ook een antwoord op het groeiende transport en de problemen rondom de infrastructuur. Men wilde met de New Towns mooie tuinsteden omringd door groen met een gelimiteerd aantal inwoners creëren. Howard zijn ideaal was 36.000 inwoners per nieuwe tuinstad. Tegenwoordige New Towns hebben dit aantal ruimschoots overschreden. Almere heeft zelfs als streven 400 000 mensen te kunnen huisvesten. New Towns zijn ontstaan vanuit een groeicontrole. Men wilde *urban sprawl* tegengaan om het landschap en de natuur te beschermen, men wilde geen ongecontroleerde urbane agglomeraties.[46]

Het *European New Town Platform* heeft een zestienpuntenplan opgesteld over alles waar men aan moet denken bij het ontwikkelen van een New Town. In dit zestienpuntenplan speelt cultuur ook een grote rol en dan vooral in de imagovorming en identiteitsvorming van de nieuwe stad. Niet alleen om bewoners te werven maar ook voor de economische positie van de stad:

> "Enhancing the image and identity is another crucial challenge for New Towns, not only to attract further inhabitants, but also to benefit from a better economic position. Some of them have successfully managed to do so through:
> -Cultural investments echoed at national level and often co-financed by national, regional and public funds
> -The presence of well-known universities and research clusters
> - The organization of sport and cultural initiatives likely to promote social cohesion and a healthier way of life."[47]

De aanwezigheid van een universiteit wordt ook als een pré gezien voor een New Town.
Een ander belangrijk punt bij de ontwikkeling van een New Town is de investering in de publieke diensten. Bij het ontwikkelen van de publieke diensten moet rekening gehouden worden met de locale behoeften. Het gaat hierbij ook om *soft investments* die het imago van een New Town kunnen verbeteren. Deze zachte investeringen zijn investeringen in cultuur en vrijetijdsbesteding.[48]

Punten waarop Almere goed scoort in het zestienpuntenplan zijn: bereikbaarheid vanuit de hoofdstad. Almere is vanuit Amsterdam in twintig minuten te bereiken. Almere is ook een stad die goed ingebed is in haar omgeving. Ze heeft zich goed op de kaart gezet als nieuwe stad in een nieuwe provincie waar nog alles mogelijk is. Vandaar ook de slogan: *Het kan in Almere*. Ook al wordt Almere

---

[46] Frieling, D.H. *Research on New Towns, First international Seminar2006.* 10
[47] *Key principles about Sustainable New Towns*. European New Town platform. 6
[48] *Key principles about Sustainable New Towns*. European New Town platform. 5

gezien als een huisvestings uitvalsbasis van Amsterdam, probeert Almere er alles aan te doen een zelfstandig onafhankelijk imago op te bouwen. De stadsplanning is ook een eenheid in Almere er is goed nagedacht over de verschillende stadskernen en hoe deze met elkaar te verbinden. Waar Almere minder goed op scoort is dat er geen hoger onderwijs in de stad aanwezig is behalve de PABO en de opleiding Information Engineering, dat is een afdeling is van de Hogeschool van Amsterdam. Een ander punt waarop Almere slecht scoort is dat de gemeente de bevolking geen inspraak laat hebben in belangrijke beslissingen. Eén van de zestien punten is namelijk: de burgers laten participeren in het beslissen over belangrijke kwesties over hun New Town. Er worden vaak keuzes gemaakt, bijvoorbeeld de bouw van een kasteel, waar de bevolking niet achter staat. De beslissingen die door de gemeente genomen worden, sluiten vaak niet aan bij de behoefte van de Almeerders.

Ik denk dat dit punt het grootste probleem vormt bij de identiteitsvorming van Almere; veel wordt niet van binnenuit ontwikkeld maar van bovenaf. Terwijl het heel belangrijk blijkt te zijn, juist voor een nieuwe samenleving, om eerst een sociale cohesie te stimuleren. Iets wat de stad van de burgers maakt en waardoor de burgers een verbinding voelen met hun eigen stad.

Omdat deze sociale cohesievorming voornamelijk voortkomt uit de culturele sector zal ik in de volgende paragraaf ingaan op het Cultureel Burgerschap.

2.3 Cultureel burgerschap

Cultureel burgerschap is een nieuw en vrij breed begrip dat de afgelopen jaren een sleutel begrip is geworden binnen de Nederlandse cultuurpolitiek. Cultureel burgerschap wordt gezien als het beginsel van een grotere cultuurparticipatie in brede zin. Met de term cultureel burgerschap wil de Raad voor Cultuur recht doen aan het toegenomen belang van de cultuurpraktijk en culturele instellingen in de samenleving en aan de groeiende vervlechting van politiek, cultuur en economie. Volgens de Raad voor Cultuur is de Nederlander door onzekerheid steeds meer naar binnen gericht, heeft onbegrip voor alles wat anders is en stelt zichzelf in alles gelijk. Dit strookt niet met de vaderlandse traditie van kosmopolitisme, innovatie, vrijheid, ondernemerschap en tolerantie. Door middel van cultureel burgerschap en cultuurparticipatie wil men deze mentaliteit weer terugwinnen.[49]

In de samenvatting van de agenda Cultuurbeleid, onderdeel van het advies innoveren/participeren voor de Raad voor Cultuur, staat:

> "In een economische context waarin de schaarste aan kennis en creativiteit alleen maar nijpender wordt, levert een florerende kunst- en cultuursector een onschatbare bijdrage aan toekomstige welvaart en toekomstig welzijn. Hier en nu is cultuur onmisbaar als bron van onderlinge binding en zingeving."[50]

---

[49] *Agenda Cultuurbeleid / samenvatting onderdeel van het advies Innoveren, participeren!* Raad voor Cultuur, maart 2007. 1

[50] *Agenda Cultuurbeleid / samenvatting onderdeel van het advies Innoveren, participeren!* Raad voor Cultuur. 2

Cultureel burgerschap, dus cultuurparticipatie, is van belang voor de Nederlandse samenleving om contact met elkaar te maken en een verbondenheid te creëren.

> "Daar ligt de kern van deze beleidsagenda voor cultuur, kunst en media, die erop gericht is de wereld veilig, duurzaam, spannend en mooi te maken – te beginnen in Nederland."[51]

Stichting Interart is een culturele instelling die middels multidisciplinaire kunstprojecten verschillende maatschappelijke vraagstukken onder de aandacht wil brengen met als doel de sociale betrokkenheid te bevorderen. Interart gelooft dat kunst van belang is voor de ontplooiing van het individu maar ook dat kunst belangrijk is voor het ontwikkelen van een sterke samenleving.[52] Zij brengt eens in de twee jaar een publicatie uit in de reeks *Underground theory* waarin ze de resultaten publiceert van onderzoeken, projecten en debatten naar cultureel burgerschap. Het voorwoord van *Tijd van verlangen, nieuw cultureel burgerschap in perspectief* , begint met een uitspraak van Immanuel Kant:

> "In deze tijd van verwarring en onbehagen is het goed om terug te keren naar de basis en een aantal fundamentele vragen te stellen: in wat voor wereld willen we leven? Welke verantwoordelijkheden willen we dragen? Welke rechten en plichten horen daarbij?"[53]

Volgens Interart zijn deze vragen, ondanks vele honderden jaren geleden geschreven te zijn, actueler dan ooit. Stichting Interart gelooft dat de antwoorden op deze vragen gevonden kunnen worden in het organiseren van ontmoetingen tussen mensen. Ontmoetingen met kunst en cultuur en ontmoetingen met zichzelf.[54] Hun definitie van een nieuwe culturele burger, is een burger die zijn eigen (culturele) identiteit ontwikkelt binnen een pluriforme en internationaal georiënteerde samenleving. De nieuwe culturele burger zal zijn eigen positie moeten bepalen, opstaan voor anderen en met hen moeten communiceren. Hiervoor is een nieuwe, creatieve benadering van het begrip burgerschap nodig. In de geglobaliseerde wereld leeft men als een individualist. Het is volgens Interart van belang onze huidige waarden te herdefiniëren en op zoek te gaan naar nieuwe waarden. Men zal vaardigheden en competenties moeten inventariseren die de mensen in de toekomst nodig hebben om elkaar te begrijpen.[55] Kunst en cultuur kan die zelfreflectie geven en ontmoetingen tussen mensen waarmaken en hierbij een sociale cohesie vormen die van belang is voor een stad.

---

[51] *Agenda Cultuurbeleid / samenvatting onderdeel van het advies Innoveren, participeren!* Raad voor Cultuur. 2
[52] www.cultureelburgerschap.nl/theorie/InterArt 30 juni 2010
[53] *Tijd van verlangen, nieuw cultureel burgerschap in perspectief.* Interart. Arnhem, 2008. 3
[54] *Tijd van verlangen, nieuw cultureel burgerschap in perspectief.* Interart. 3
[55] *Tijd van verlangen, nieuw cultureel burgerschap in perspectief.* Interart. 3

2.3.1 De theorie van Bourdieu

Bourdieu is belangrijk binnen het kader van cultureel burgerschap en cultuurparticipatie. De meeste cultuurdeelnameonderzoeken zijn sterk beïnvloed door het werk van Bourdieu. Hij is niet alleen diegene die het aanleren van esthetische disposities binnen het gezin en het onderwijs in een theoretisch kader heeft geplaatst, hij heeft ook de werking van het culturele veld geanalyseerd. Hij heeft beide aspecten in één theorie samengevoegd en dat maakt zijn werk uniek, en nog steeds bruikbaar. Omdat niet de hele veldtheorie van Bourdieu relevant is voor dit onderzoek zal ik alleen het gedeelte over de persoonlijke culturele identiteitsvorming behandelen.

Bourdieu beschouwt de westerse maatschappij als een klassenmaatschappij. Hij maakt het klassenonderscheid niet alleen op basis van economisch kapitaal ook op basis van sociaal en cultureel kapitaal. Dit kapitaal wordt verworven door middel van opvoeding (primaire socialisatie) en onderwijs (secundaire socialisatie). Cultureel kapitaal bestaat uit kennis en vaardigheden, die deels geïnstitutionaliseerd zijn in titels en diploma's. Sociaal kapitaal is het sociale netwerk waarin het individu zich gedurende zijn/haar leven bevindt. Kapitaal wordt verworven door een jarenlang socialisatieproces. Hierdoor ontstaat een *habitus*, zoals Bourdieu het noemt. Een habitus is een manier van denken, doen en omgaan met anderen, en heeft men nodig om in een bepaald veld te functioneren. Men is zich echter niet bewust van de habitus waarin hij of zij zich bevindt. Het is een soort sociaal spel, omdat de habitus afhankelijk is van het culturele en sociale kapitaal dat wordt opgebouwd in jaren van opvoeding en onderwijs. Hierdoor reproduceert de klassenstructuur zich keer op keer. Het houd zichzelf in stand. Zo kun je als kind van arbeiders nooit boven je leefmilieu uitgroeien.

De habitus van de hoge klassen houdt in, dat men een culturele smaak heeft ontwikkeld. Men kent de etiquette en heeft een bepaalde levenswijze. Hier ontleent men status en distinctie aan. Bij deze habitus hoort ook het vermogen om verschillende vormen van kunst te waarderen en te beoordelen, legitieme en niet legitieme kunst te kunnen onderscheiden. De culturele elite bezit de esthetische dispositie om een kunstwerk te kunnen lezen en om de zin en waarde ervan vast te kunnen stellen. Zij kunnen de vorm van een kunstwerk lezen en beoordelen in plaats van het gene dat voorgesteld wordt.[56]

Deze theorie van Bourdieu is van groot belang voor cultureel burgerschap en ook voor het onderwijs. Wie geen historisch besef heeft en geen kennis van het culturele veld, kan volgens Bourdieu kunst niet beoordelen en er niet van genieten. Kunstwaardering is er niet aangeboren, het wordt gevormd door de habitus die men heeft verkregen door opvoeding en onderwijs en deze hangt weer af van de klasse waaruit men komt. Zonder kunstwaardering kan men niet participeren binnen het culturele veld, of

[56] Dieleman, Cock. *Het Nieuwe Theaterleren, een veldonderzoek naar de rol van theater binnen Culturele en Kunstzinnige vorming op Havo en Vwo.* Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010. 39

alleen op een zeer geringe wijze. Het is gezien dit perspectief dus van essentieel belang dat het onderwijs veel aandacht besteedt aan cultuur, ook binnen de lagere onderwijsniveaus. Anders is de kans klein dat lager opgeleiden überhaupt in het culturele veld zullen participeren.

2.3.2 Cultureel burgerschap en cultuureducatie

In *Tijd van verlangen, nieuw cultureel burgerschap in perspectief* is een gesprek tussen Ad Verbrugge en Wilna Meijer gepubliceerd. Ad Verbrugge is hoofddocent Sociale en Culturele Filosofie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Hij heeft verschillende publicaties op zijn naam staan en is voorzitter van de vereniging Beter Onderwijs Nederland. Wilna Meijer is pedagoge en heeft verschillende artikelen geschreven en ook een aantal boeken. Heden ten dage is zij universitair hoofddocent Wijsgerige Pedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zij bespreken in dit gesprek de pedagogische kant van nieuw cultureel burgerschap; over wat die pedagogiek inhoudt, over de rol van het onderwijs, het gezin en de media. Ze gaan in op de rol die sport en kunst kunnen spelen binnen de pedagogiek. Hierbij spreken ze over betrokkenheid, uitsluiting en elitevorming.

Wilna Meijer zegt in dit gesprek, in verband met onderwijs en nieuw cultureel burgerschap, dat nieuw cultureel burgerschap verbonden is met het vormingsdenken uit het onderwijs. Het idee van algemene vorming is voor het eerst geformuleerd door Comenius in de zeventiende eeuw. In zijn *Didactica Magna* schreef hij over de grote kunst om elke leerling een brede blik mee te geven ongeacht verschil in stand, klasse en geslacht. Ongeacht arm of rijk, of je in de stad woont of op het platteland. Voor Meijer ligt de aantrekkingskracht van dit idee, vandaag de dag, in de relatie tot cultureel-etnisch verschil. Ongeacht de afkomst moet iedereen een algemene vorming krijgen. Er moet een brede blik gecreëerd worden. Meijer zegt:

> "Het draait erom dat toekomst niet is vastgelegd door afkomst, dat iemand door de nieuwe werelden die onderwijs opent, meer mogelijkheden leert zien voor zijn toekomst. Dan kan hij zelf positie kiezen, onder eigen individuele verantwoordelijkheid keuzes maken."[57]

Ad Verbrugge zegt dat zelfstandigheid belangrijk is voor burgerschap en het verwerven van die brede blik. Het is belangrijk dat mensen sterk worden gemaakt zodat ze hun eigen vijanden kunnen bestrijden. Hij verstaat onder eigen vijanden, alles wat jezelf in de weg staat zoals luiheid, je niet kunnen concentreren, onverschilligheid etc. Hij ziet Nieuw Cultureel Burgerschap daarom in het verlengde liggen van vorming.

> "In zekere zin is onderwijs altijd de plaats waarin cultuur gestalte krijgt. Ik zie onderwijs primair als culturele vorming. Onderwijs is altijd de onderliggende factor. Waarbij ik overigens niet de mening ben

[57] *Tijd van verlangen, nieuw cultureel burgerschap in perspectief.* Interart. 120

> toegedaan dat onderwijs simpelweg de oplossing kan bieden, het kan bij een verkeerde aanpak zelfs problemen verergeren."[58]

Algemene vorming is het opvoeden van zelfstandige individuen. Het is hierbij van belang dat dit opvoeden wordt gedaan door een inspirerend persoon, anders werkt de overdracht niet. Iemand is inspirerend vanwege een gedrevenheid en liefde voor een vak. Vandaag de dag is het niet altijd meer het geval dat iemand alleen met die motieven het onderwijs in gaat. Het gaat erom dat je als docent iets aan je leerlingen wilt meegeven, iets voor het leven.[59] Onderwijs is dus belangrijk voor het vormen van cultureel burgerschap, voor het vormen van het individu door middel van cultuur en daarmee ook belangrijk voor het vormen van een sociale cohesie binnen de samenleving.

2.3.3 Cultureel burgerschap in Almere

Eén van de programmalijnen in *De Verkenning* van Bert van Meggelen is de programmalijn: *Burgerschap, mensen maken de stad*. Omdat Almere 2018 is geïnitieerd door een burgerinitiatief stelt van Meggelen dat het voor de stad heel belangrijk is om één van de programmalijnen van Almere 2018 te wijden aan burgerschap. Volgens van Meggelen is de definitie van burgerschap:

> "(..) zich betrokken voelen, een actieve rol spelen in het publieke leven en verantwoordelijkheid nemen voor de eigen omgeving. Het bereidt voor op een leven in een multiculturele samenleving en op een tolerante en ethische omgang met verschillen. Burgerschap versterkt de sociale cohesie, het wederzijds begrip en de solidariteit. Het helpt te onderscheiden tussen publiek en privaat, tussen gezag en fatsoen, tussen actief en passief. En tussen ik en de ander."[60]

Burgerschap definieert zichzelf steeds opnieuw, het is veranderlijk. De afgelopen jaren is er alleen maar oog geweest voor de 'hardware' zoals van Meggelen de huisvesting en de faciliteiten noemt. Maar nu is het volgens hem tijd voor de 'software'. Volgens hem is het maken van een echte stad ook een culturele opgave.[61] De Almeerders hebben nog niet veel gedeelde herinneringen en er is nog maar weinig gelegenheid geweest om contacten op te bouwen. De betrokkenheid bij de omgeving is ook nog beperkt. De identiteit van Almere is nog niet echt sterk en in de vrijetijdsbesteding heeft zich nog niet een echt publiek ontwikkeld. Er zijn nog geen groepen mensen die hun vrijetijdsbesteding een gezicht geven en haar nog niet als een gezamenlijke belevenis ervaren. Het burgerinitiatief wijst hierbij op de samenstelling van de bevolking. Er zijn veel middengroepen aanwezig en dit zijn vooral consumenten van cultuur. Er zijn nog maar weinig producenten die nieuwe impulsen kunnen geven.

---

[58] *Tijd van verlangen, nieuw cultureel burgerschap in perspectief.* Interart. 121
[59] *Tijd van verlangen, nieuw cultureel burgerschap in perspectief.* Interart. 121
[60] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen.* 2010. 37
[61] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 37

Wat Almere volgens van Meggelen nog nodig heeft is een 'gegoede burgerij' op leeftijd en jonge kunstenaars en studenten. Wat ook onderdeel van participatie vormt, is het wonen en werken. Almere is vooral een stad om te wonen, niet om sociaal actief te zijn. Almere is een stad van de zelfstandige ondernemers. Het individuele karakter van deze vorm van werken kan de binding tussen mensen in de weg staan. Deze sociale kloof moet volgens van Meggelen gedicht worden. Almere moet zich richten op de software om de stad een echte stad te maken. Van Meggelen zegt:

> "Om echt volwassen te worden zal Almere zijn aandacht meer moeten richten op de software: de verhalen, activiteiten en programmering die de fysieke stad betekenis geven. Het stimuleren van Almeers burgerschap ('Almeerderschap') is hiervoor cruciaal."[62]

Van Meggelen wil burgerschap tot programmalijn maken voor Almere 2018. Daarmee hoopt hij dat zich in Almere een sterkere sociale cohesie ontwikkeld.

> "Het burgerschapsgevoel op stadsniveau voelbaar maken, het opnieuw invullen en versterken, is een boeiende casus. Het zal spannend zijn te zien tot welke nieuwe ideeën dit leidt. Net zo spannend is het om van burgerschap een onderdeel van de culturele hoofdstad te maken. En om de vraag te stellen hoe dit maatschappelijke thema cultureel kan worden gemaakt, en of de context van een cultureel evenement een ander perspectief op burgerschap oplevert."[63]

Cultuur draait om het vertellen en maken van ideeën en verhalen. Deze verhalen worden onder andere gemaakt door cultuurmakers (kunstenaars). Ze geven ideeën en verhalen vorm en dat dragen ze over op een publiek. Cultuur is creativiteit in de breedste zin van het woord. Het gaat niet alleen om de presentatie maar ook om het laten plaatsvinden van ontmoetingen en burgers laten deelnemen aan het maken van cultuur. Een culturele programmering gebruikt de verbeeldingskracht van de cultuurmakers om een nieuw burgerschap tot stand te brengen, dit begint waar de beleidsmatige benadering van het Burgerschap eindigt. Burgerschap moet volgens van Meggelen op deze manier zichtbaar en voelbaar worden gemaakt.[64]

Als kunstvakschool die zich op theater richt heeft het Arte College een speciale positie in Almere. De school bestaat nu net één jaar en is nog een relatief kleine school. Wel is het een zeer brede school. Ze heeft alle niveaus in huis en benadert het theaterveld ook breed; zowel de vormgevingskant als de performancekant komen aan bod en de school wil eigen producties gaan maken. Deze school heeft dan ook geen directeur maar een artistiek leider: Klazien Fokker. Zij is niet woonachtig in Almere maar werkt er al tientallen jaren. In een interview over Almere 2018 vroeg ik naar haar visie op het cultureel

[62] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 38
[63] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 38
[64] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 39

burgerschap in Almere. Mevrouw Fokker denkt dat het profiel van de bevolking niet aansluit bij een actieve culturele deelname.

> "Het is een stad van gezinnetjes en de gezinnetjes blijven thuis, die gaan niet zoveel uit."[65]

Mevrouw Fokker denkt dat de oplossing ligt in het creëren van een studentencultuur. Er moeten studenten naar Almere komen en men moet de jongeren die gaan studeren ook binnen Almere proberen te houden.

> "Dus wat je volgens mij moet doen, is studenten proberen hier te houden. Dus als je een stad dusdanig opbouwt dat studenten zich hier gaan vestigen, zodat je een studentenleven krijgt, dan krijg je automatisch ook een cultureel leven en dan groeit het ook met elkaar mee. Doe je dat niet dan krijg je dus een gat in de bevolking tot vijfentwintig, want dan komen ze voor huisje, boompje, beestje hier en dan zitten ze weer een poos thuis voor de televisie."[66]

Janica Kleiman is strategisch adviseur op het gebied van kunst en cultuur bij de gemeente. Kleiman vindt het moeilijk om iets te zeggen over de groei van Cultureel burgerschap met het programma van Almere 2018. Ze denkt wel dat er meer mensen deelnemen aan culturele activiteiten als er meer cultureel aanbod is. De gemeente is wel stellig dat cultureel burgerschap belangrijk is voor een kandidaatstelling.

> "Ja, ik denk dat het wel een belangrijke rol heeft omdat cultuur een leven vollediger maakt. En zeker mensen die hier wonen, die vooral hard werken en nog hun contacten moeten opdoen, dat cultuur daar een rol in kan vervullen."[67]

2.4 Tussenconclusie

Cultuur is van groot belang voor een samenleving en voor stadsvorming. Cultuur brengt mensen bij elkaar en creëert een stadsgevoel, de identiteit en het imago van een stad. Gezien het slechte imago van Almere is het van belang dat er iets gedaan wordt met de Almeerse identiteit. Deze identiteit wordt gecreëerd door onder meer het 'cultuurgehalte' van de stad. Als een stad veel aan cultuur te bieden heeft, komen er vanzelf meer hoogopgeleiden naar de stad of zoals Florida dat noemt: vormt zich een creatieve klasse. Door de aanwezigheid van deze creatieve klasse zullen ook weer meer bedrijven naar de stad komen waardoor de gemeente weer meer inkomsten kan genereren en hiermee de stad verder uitbreiden. Het slechte imago van Almere wordt vooral veroorzaakt door het ontbreken

[65] Interview met Klazien Fokker (Arte College) 01-06-10
[66] Fokker, Klazien 01-06-10
[67] Janica Kleiman 04-06-10

van cultureel erfgoed. De stad wordt identiteitsloos gevonden en dat is juist de identiteit van Almere. Almere is een New Town die voldoet aan de meeste voorschriften die worden gedaan door het Platform International New Towns. De twee punten waarop Almere slecht scoort in dit zestien puntenplan van voorwaarden waaraan moet worden voldaan, is dat Almere dingen niet in samenspraak beslist met de bevolking en dus niet tegemoet komt aan de wensen van de burger. Ook is het ontbreken van een hogeropgeleide bevolking door het gebrek aan een Universiteit en een HBO nog een probleem in Almere om het tot een volwaardige stad te maken met een creatieve klasse. Cultureel burgerschap is het actief of passief deelnemen aan cultuur. In een stad als Almere is cultureel burgerschap van groot belang. De stad is nog maar dertig jaar oud is en behoort nu al tot één van de grootste steden van Nederland. Binnen deze dertig jaar heeft de stad zich vooral gefocust op het huisvesten van zoveel mogelijk mensen en gezorgd voor de faciliteiten die nodig zijn in een stad van deze omvang. Nu is het tijd om naar de 'software' te kijken, zoals Bert van Meggelen dit benoemt. De software is onder andere het culturele leven dat een stad, voor het gevoel van de burgers, echt een stad maakt. Een stad heeft iets nodig dat mensen bindt en cultuur kan voor die bindende factor zorgen. Een stad heeft verhalen en ideeën nodig om een stad gevoelsmatig ook een stad te maken. Kunstenaars kunnen deze verhalen en ideeën vormgeven en de stad, een stad van de burgers maken. Vandaag de dag is Almere een stad om te wonen, maar om uit te gaan kiezen de meeste Almeerders toch om naar één van de grote steden in de omgeving te gaan. Het is tijd dat hier verandering in komt volgens Bert van Meggelen. Dit kan volgens hem en ook volgens de gemeente gestuurd worden door het project Almere 2018. Ondanks dat de gemeente zich niet achter het plan Almere 2018 heeft geschaard, geeft mevrouw Kleiman toe dat cultuur mensen met elkaar in contact brengt en dat Almere 2018 een boost zou kunnen geven aan het Cultureel burgerschap. Bert van Meggelen kent zelfs zo een grote rol toe aan cultureel burgerschap, dat hij er een aparte programmalijn voor het project Almere 2018 aan heeft toegekend. Ook in de Europese richtlijnen voor de Culturele hoofdstad speelt het actief participeren in cultuur door burgers een grote rol. Eén van de twee centrale dimensies uit de Europese richtlijnen is ook Stad en Burgers.

Bij het bevorderen van cultureel burgerschap speelt onderwijs een grote rol. Volgens Bourdieu is het moeilijk om cultureel actief te zijn als je uit een lagere klasse in de maatschappij komt. Omdat in Almere niet veel hoogopgeleide mensen wonen is cultuureducatie belangrijk voor het laten opbloeien van de culturele sector in de stad. Zonder cultuureducatie zullen, volgens Bourdieu, kinderen van lageropgeleide ouders niet snel participeren in het culturele veld omdat ze het niet van huis uit hebben meegekregen en hierdoor geen kunstwaardering hebben gevormd. Het onderwijs heeft de taak jongeren te interesseren voor cultuur ongeacht hun achtergrond. Want deelnemen in cultuur is één van de vereisten voor een goede opbouw van de samenleving.

Hieruit kan ik concluderen dat Almere nog niet klaar is voor de titel Culturele Hoofdstad van Europa. Nog niet aan alle voorwaarden is voldaan en Almere is nog een te nieuwe en groeiende New

Town om al een volwaardige stad te zijn. Ook het culturele klimaat moet nog groeien. Wellicht is 2018 nog een stap te vroeg.

Om een goed inzicht te geven in de kansen van Almere ten opzichte van de andere kandidaatsteden zal ik in het volgende hoofdstuk ingaan op de Almeerse verkenning en speerpunten van de andere kandidaatsteden. Deze vergelijking zal ook tot stand komen met een oog op de Europese richtlijnen. Daarna zal ik kijken naar een andere ex-culturele hoofdstad die net als Almere geen vanzelfsprekende kandidaat was en wat de titel Culturele Hoofdstad van Europa heeft opgeleverd.

3 DE CONCURRENTIE, EEN VERGELIJKING

Aan de hand van de programma's van de andere steden en het model van richtlijnen van de Europese Unie uit hoofdstuk 1 zal er in dit hoofdstuk een vergelijking worden gemaakt tussen Almere en de andere potentiële kandidaten voor Culturele Hoofdstad van Europa. Ik zal beginnen met de Almeerse speerpunten uit *De Verkenning* van Bert van Meggelen uiteen te zetten, waarna ik hetzelfde zal doen voor Den Haag zodat ik een intensieve vergelijking kan maken tussen deze twee steden. De andere kandidaatsteden hebben nog geen vergelijkbaar overzicht van hun ideeën omtrent de Europese Culturele hoofdstad 2018. Wel zal ik aan de hand van informatie over de andere steden ook een algemene vergelijking maken tussen deze steden en Almere. Als laatste zal ik een globale vergelijking maken tussen Almere en Liverpool. Liverpool werd in 2008 Culturele Hoofdstad van Europa. Aanvankelijk stond Liverpool net als Almere ook niet bekend om haar culturele sector. Daarnaast zal ik ook kijken wat de titel Culturele Hoofdstad van Europa, Liverpool structureel heeft opgeleverd.

3.1 Almere. De Verkenning.

Volgens Van Meggelen zullen de kansen voor de kandidaatstelling van Almere afhangen van een viertal punten namelijk: de kwaliteit van de aanpak, het 'verhaal' dat Almere te vertellen heeft, de betrokkenheid van de stad en haar bewoners en het vermogen om contacten op te bouwen met andere Europese New Towns in het kader van de kandidaatstelling. Volgens van Meggelen is één van de grootste troeven van Almere om culturele hoofdstad van Europa te worden, dat het New Towns op de Europese kaart kan zetten. Zowel met de problemen die gepaard gaan met een nieuwe stad als de kwaliteiten en aantrekkelijkheden van New Towns.[68] In de lijn van ex-culturele hoofdsteden is Almere een atypische kandidaat. Een geheel nieuwe aanpak voor de opzet van het programma kan er juist voor zorgen dat daar de grootste kracht ligt van Almere.[69] Dit heeft namelijk ook weer betrekking op de Europese dimensie van de kandidaatstelling die wordt beschreven in de Europese richtlijnen voor Culturele Hoofdstad van Europa. Als New Towns op de kaart worden gezet, betekent dit ook iets voor de rest van Europa.

Van Meggelen onderscheidt zes speelvelden. Deze zes speelvelden introduceren de terreinen waar het bij Almere2018 over zou moeten gaan:

-Diversiteit

-De Almere Principles

-Een stad van stadsdelen

-Waarden als grondslag voor de culturele dimensie

[68] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 5
[69] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 6

-Laboratorium van architectuur, stedenbouw en landschap

-Verandering en continuïteit

De speelvelden zijn de thema's die op dit moment voor Almere in het centrum van de belangstelling staan en ook interessant kunnen zijn op Europees gebied. Aan deze speelvelden is de volgende reeks programmalijnen ontleend:

-Almere als landschap

-Burgerschap: mensen maken de stad

-New Town Story

-Jong in jong Almere

-De schaalsprong wordt cultuursprong[70]

De programmalijnen spelen allemaal in op de specifieke onderdelen van de Almeerse identiteit. De programmalijnen staan niet los van elkaar maar overlappen ook.

De eerste programmalijn: Almere als landschap gaat er over dat Almere een bebouwd landschap is. De karakteristieken van Almere liggen besloten in dit 'gemaakte' landschap. Want buiten dat Almere een nieuwe stad is, is het ook nog eens gebouwd op nieuw land. Buiten dat Almere een landschap is , wordt het ook omringd door landschappen en natuurgebieden zoals de Oostvaardersplassen. Almere is een stad met meerdere kernen en deze kernen worden verbonden door middel van groenstroken. Het is een stap verder dan de tuinstad. Het landschap is de drager van de stad en hetgeen wat de stad haar gezicht geeft.[71] Het landschap kan gebruikt worden in de programmering: als inspiratiebron, maar ook als mogelijkheid om discussies over te realiseren of te gebruiken bij culturele projecten zoals landschapsarchitectuur en landschapskunst. Het landschap is Almere haar erfgoed.[72] Het landschap kan de bron zijn voor vele activiteiten waar de Almeerse burger zich zijn stad mee kan toe-eigenen.[73]

De tweede programmalijn: Burgerschap, mensen maken de stad is al deels besproken in hoofdstuk 2 bij de paragraaf: Cultureel Burgerschap. Almere 2018 is geïnitieerd door een burgerinitiatief en dat bestempelt van Meggelen als ultiem cultureel burgerschap. Burgerschap is: zich betrokken voelen, een actieve rol spelen in het publieke leven en verantwoordelijkheid nemen voor de eigen omgeving en hiermee versterkt burgerschap de sociale cohesie. Van Meggelen denkt dat het project: Almere Culturele Hoofdstad van Europa een vitaal burgerschap zal kunnen opleveren en dat heeft Almere nodig.[74] Om volwassen te worden zal Almere zich in plaats van op de hardware, meer moeten gaan richten op de software. De software geeft de stad betekenis. Almere kan zich zonder belemmering van historische bagage, richten op het burgerschap. Burgerschap is een maatschappelijk thema dat interessant is voor heel Europa. De uitdaging van Almere 2018 is, hoe dat maatschappelijke

[70] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 21
[71] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 29
[72] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 30
[73] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 33
[74] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 37

thema cultureel kan worden gemaakt en hoe het cultuur kan beïnvloeden.[75] Cultuur draait om het vertellen van verhalen. Cultuurmakers kunnen deze verhalen vormgeven. Cultuur moet worden opgevat in de breedste zin van het woord, van workshops tot manifestaties. Cultuur is ook het laten plaatsvinden van ontmoetingen en mensen laten meedoen bij het maken van cultuur. Dit kan ook geschaard worden onder cultureel burgerschap. Burgerschap moet voelbaar worden gemaakt door middel van een cultureelburgerschaps-laboratorium dat onderzoekt en stimuleert.

De derde programmalijn: New Town Story gaat over Almere als New Town. Er is nog nooit een New Town verkozen tot Culturele Hoofdstad van Europa. Van Meggelen denkt dat hier veel punten op te behalen zijn voor het criterium van de Europese dimensie. Een tweede reden waarom Almere een goede kandidaat zou zijn voor Culturele hoofdstad van Europa in 2018, is omdat Almere op dit moment aan de vooravond staat van de schaalsprong naar *Almere 2.0*. Almere wil binnen een aantal jaar haar inwonersaantal verdubbelen. Als Almere kandidaat is voor Culturele hoofdstad van Europa zal Almere niet alleen serieus worden genomen om de verdubbeling van het inwonersaantal maar dat er met de investeringen in de culturele scene ook aandacht is voor een kwalitatieve schaalsprong die wordt gemaakt.[76]

De vierde programmalijn: Jong in Almere is een programmalijn die inspeelt op het jonge karakter van Almere. Almere is een jonge stad en er wonen ook veel jonge mensen. Ruim de helft van de kinderen en jongeren binnen de Almeerse bevolking is in Almere geboren. Zij ontwikkelen meer dan de andere mensen een Almeerse identiteit. Als Almere aan stedelijkheid wil winnen is de grote groep jongeren een factor van belang. De mainstream cultuur heeft nog grotendeels de overhand omdat de stad nog maar kort bestaat. Alleen de hiphop en graffiti cultuur heeft een weg weten te vinden naast de mainstream cultuur. Juist jongeren kunnen een bijdrage leveren aan de culturele groei en de diversiteit van een stad. De jongeren van nu zijn de cultuurmakers in 2018.[77] Jongeren vragen een eigen plek waar ze ruimte hebben om te experimenteren. De jongeren ontlenen hun inspiratie aan de speelruimte die Almere biedt. In Almere kan nog alles. Ook het onderwijs moet in een stad met zo veel jongeren, partner worden van de culturele hoofdstad. In een stad waar acht op de tien inwoners een lagere of middelbare opleiding heeft, is de stap van school naar werk heel klein. Het is zaak dat deze jongeren ook met cultuur in aanraking komen, dat stimuleert hun creativiteit. Er zijn vooral door de schaalsprong *Almere 2.0* ook samenwerkingsverbanden mogelijk tussen Almere en Amsterdam op dit gebied.[78]

De laatste programmalijn is: Almere 2.0 als Culturele schaalsprong. Almere wil binnen twintig jaar het aantal inwoners verdubbelen. Als Almere culturele hoofdstad wordt, biedt dat een unieke kans om *Almere 2.0* kracht bij te zetten en biedt het de kans de schaalsprong ook een cultuursprong te maken. Alle elementen die bij de schaalsprong komen kijken zoals: infrastructuur,

---

[75] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 38
[76] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 43
[77] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 55
[78] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 59

landschapsontwerpen, architectuur en het inrichten van de openbare ruimte, kunnen worden gezien als een culturele daad.[79]

3.1.2 Den Haag. Recht op cultuur!

Het rapport van Den Haag, gemaakt door atelier DHCH2018 heeft de titel *Recht op cultuur!*. Het zinspeelt hiermee op het feit, dat één van de mensenrechten is, dat ieder mens recht op cultuur heeft. Den Haag heeft al een goede culturele infrastructuur. De plannen voor het programma dienen dan ook vooral om de culturele infrastructuur nog verder te verbeteren en uit te breiden ook op internationaal gebied. Ook wil Den Haag nog enkele faciliteiten realiseren in de vorm van nieuwe podia. Den Haag geeft ook aan waar de knelpunten liggen. In Den Haag is het cultureel burgerschap niet goed ontwikkeld. Den Haag zegt zelf dat dit komt door een grote groep lager opgeleiden en een grote groep allochtonen die zich niet aangesloten voelen bij het overwegend westers georiënteerde culturele aanbod.[80] In het programma hebben ze hier aandacht aan besteed door een reizend podium te initiëren om het theater in de wijken naar de mensen toe te brengen. Ook worden er een aantal suggesties gedaan voor multiculturele festivals. Ook zegt atelier DHCH2018 dat Den Haag nog een stoffig imago heeft. Ondanks dat er veel aan cultuur wordt gedaan, blijft het een imago van een ambtenarenstad houden. Den Haag kan zich goed profileren op de gebieden van oude muziek, dit gekoppeld aan hofcultuur en moderne dans, waar het op dit moment al een prominente positie in Europa mee inneemt. Ook op het gebied van popmuziek wil Den Haag zich graag profileren. Verder heeft Den Haag een aantal kenmerken die het zou kunnen gebruiken bij de kandidatuur. De stad ligt aan zee, het is het centrum van vrede, recht en politiek, stad van migranten en het heeft een rijk cultureel erfgoed. Den Haag heeft de volgende programmalijnen opgesteld:

1. "Geef een culturele invulling van het profiel van Den Haag als internationale stad van vrede en recht → Recht op cultuur!
2. Maak gebruik van de ligging aan zee→ Cultuur aan zee.
3. Gebruik het karakter van Den Haag als hof stad en regeringscentrum → Hofcultuur.
4. Laat de grote culturele diversiteit van Den Haag zien → Stad van culturen
5. Maak de informele kant van Den Haag beter zichtbaar → Nieuwe cultuur!"[81]

3.1.3 Vergelijking tussen Almere en Den Haag

Almere heeft een aantal belangrijke troeven ten opzichte van Den Haag. Bijvoorbeeld dat Almere een New Town is en daarmee ook aantrekkelijk voor de Europese dimensie. Almere zou een interessantere

[79] Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen*. 61
[80] *Recht op cultuur! Eindrapport atelier Den Haag Culturele Hoofdstad 2018*. DHCH2018, 2009. 24
[81] *Recht op cultuur!* DHCH2018. *16*

kandidaat zijn, omdat de stad nog maar vierendertig jaar bestaat en geen culturele geschiedenis heeft. In Almere is nog alles mogelijk. Het probleem met Almere is echter wel doordat het nog een kleine culturele scene heeft, het veel van buiten af moet halen. Dat zie je ook aan De Verkenning. Almere moet er veel meer bij halen om de stad cultureel aantrekkelijk te maken en daarom bespreekt van Meggelen cultuur op een veel breder vlak. Daarmee snijdt hij wel maatschappelijke kwesties aan die voor veel steden en zelfs landen interessant zijn. De insteek van de beide steden is ook anders. Den Haag wil zich cultureel op de kaart zetten. Almere daarentegen wil buiten dat het zichzelf op de kaart wil zetten, ook de culturele scene verder ontwikkelen, niet alleen in de diepte maar ook in de breedte. Het wil meer cultuur genereren en het gebruiken bij de schaalsprong, waardoor die twee afzonderlijke projecten elkaar versterken.

In het plan van Den Haag komt naar voren dat de culturele sector goed ontwikkeld is maar dat er een imagoprobleem heerst. Ook zegt Den Haag dat het niet goed gesteld is met het cultureel burgerschap in de stad. Dit komt door het hoge percentage laagopgeleiden en allochtonen die geen aansluiting vinden bij de westers georiënteerde cultuur. Hier is een parallel te vinden tussen Den Haag en Almere. Ook in Almere schort het om die reden aan cultureel burgerschap. De oplossing om de cultuur naar de mensen in de wijken te brengen, komt ook in beide plannen voor. Den Haag wil dit doen door middel van een reizend podium. Almere heeft nog iets minder concrete ideeën maar geeft aan dat het de bedoeling is om cultuur naar de (probleem)wijken te brengen en daar cultuur te maken samen met de mensen die er wonen.

Kijkend naar de Europese richtlijnen voldoen beide plannen aan de criteria. Almere is iets uitgesprokener in de Europese dimensie en ook in de dimensie van Stad en burgers. Dit komt wederom omdat er nog niet veel is in Almere en dus alles opnieuw ontwikkeld kan worden. De bestaande culturele scene hoeft minder ingepast te worden in het programma zoals dat in Den Haag wel het geval is.

3.2 De andere concurrentie

Buiten Den Haag zijn er nog drie andere potentiële kandidaatsteden dit zijn: Maastricht, BrabantStad, en Utrecht.

Maastricht zegt zelf al een sterk ontwikkelde culturele infrastructuur te hebben. Zij zetten de mogelijke kandidaatstelling dus in, om de culturele infrastructuur nog verder uit te breiden. Maastricht profileert zichzelf als een stad van culturele carrières. Zo beschikt Maastricht over culturele opleidingen en talentontwikkeling tot aan kleinschalig artistiek experiment en grootschalig laagdrempelig aanbod. Ook wil Maastricht haar Euroregionale positie inzetten ten behoeve van de Europese dimensie. Maastricht is de stad van de cultuurwetenschappen en heeft een grootschalig aandeel binnen het kunstvakonderwijs in Nederland. Maastricht spreekt over culturele carrières die elkaar kunnen kruisen

van cultuurmakers, bewoners, bezoekers en de stad zelf. Deze carrières beïnvloeden elkaar en ambiëren zo een groter cultureel burgerschap.[82] Maastricht beschikt ook over een groot cultuurhistorisch verleden. De twee elementen die Maastricht onderscheiden van andere steden in Nederland zijn: de landschappelijke ondergrond en omgeving, de rivier en het reliëf en dat Maastricht Europees gericht is door haar ligging.[83]

BrabantStad wil zich als nieuwe stad cultureel profileren. De stad bestaat uit een combinatie van: Breda, Tilburg, Eindhoven, Den Bosch, Helmond en de provincie. Haar kracht wordt op dit moment onderschat, dat wil BrabantStad door middel van de kandidaatstelling van Culturele Hoofdstad van Europa veranderen. Voor het op de kaart zetten van BrabantStad maakt ze gebruik van het motto: kunst van het samenleven. Hiermee streven ze buiten de interne kunst van het samenleven ook de Europese dimensie na. Bijzonder aan BrabantStad is dat het voor het programma van 2018 inspeelt op de afzonderlijke kwaliteiten van elke stad. De stadspeilers van BrabantStad zijn: lokale historie, identiteit en kracht. Dat worden de belangrijkste inspiratiebronnen van het programma voor 2018.[84]

Utrecht ziet zichzelf als het kleine broertje van Amsterdam op cultureel gebied. In Utrecht is het centrum zo compact en hierdoor overzichtelijk dat je bij grote evenementen makkelijk het hele centrum kan betrekken. Utrecht wil arrogantie uitstralen en investeren in de gelegenheden voor het onderbrengen van toeristen.[85] Utrecht heeft veel jong talent in de stad. Dit komt voor een groot deel door de kunstvak opleidingen die er gevestigd zijn. Een ander pluspunt van Utrecht is dat het zeer centraal in Nederland gelegen is.[86]

Dit in ogenschouw genomen vallen de verschillende steden onder te verdelen in twee categorieën namelijk: De steden met een al goed ontwikkelde culturele infrastructuur en de steden die nog een culturele infrastructuur moeten opbouwen. Utrecht, Maastricht en Den Haag vallen onder de eerste categorie en BrabantStad en Almere vallen onder de tweede categorie. BrabantStad zou in dit opzicht de grootste concurrent van Almere vormen. Het verschil tussen BrabantStad en Almere is dat BrabantStad uit meerdere steden bestaat en dat Almere één grote stad is. BrabantStad heeft ook een langere culturele traditie die zij kan gebruiken bij het opstellen van het programma voor 2018. Almere heeft daarentegen geen culturele traditie om zich aan vast te houden maar daardoor liggen alle mogelijkheden nog open voor Almere.

---

[82] Simons, N. *Raadsvoorstel, kandidatuur Maastricht Culturele Hoofdstad van Europa.* Maastricht: 2008. 8
[83] Simons, N. *Raadsvoorstel, kandidatuur Maastricht Culturele Hoofdstad van Europa.* Maastricht: 2008. 9
[84] www.2018brabant.eu 5 juli 2010
[85] www.utrecht2018.nl 5 juli 2010
[86] www.utrecht2018.nl 5 juli 2010

3.3 Liverpool: een vergelijking

Liverpool was Culturele Hoofdstad van Europa in 2008. Deze voormalige industriestad had voor de nominatie nog niet de reputatie een cultuurstad te zijn. De voornaamste reden van Liverpool om zich kandidaat te stellen was: het imago van de stad verbeteren. Liverpool heeft een rijke historische geschiedenis als handelshaven. Het had een rijke cultuur met verschillende grootschalige culturele instellingen. Aan het eind van de 70er jaren en het begin van de 80er jaren kreeg Liverpool te kampen met economische recessie. Het aantal werkelozen was extreem hoog. Ondanks de economische crisis zijn veel culturele instellingen uit het Victoriaanse tijdperk wel blijven bestaan en vormden de trots van Liverpool. Liverpool staat ook bekend om haar muziekscene rond de jaren 50. Liverpool is de stad van de Beatles.[87]

Het programma voor 2008 sloot aan op de toeristen en op de eigen burgers. Het participatiegedeelte van de kandidaatstelling was alleen bekend bij de burgers van de stad. De stad wilde haar eigen culturele middelen gebruiken. Dat is economisch het meest aantrekkelijk omdat bedrijven zich in de stad zullen vestigen en het effect van de kandidaatstelling daardoor nog lang weerklinkt in de stad.

De paper: *Liverpool, European Capital of Culture in 2008: Measuring the impact of Cultural Policy on local cultural habitus* van Dr. Tomke Lask laat het effect van het jaar dat Liverpool culturele hoofdstad was zien, door middel van het onderzoeken van cognitieve kaarten, die getekend werden door burgers. De culturele ruimte die de bewoners gebruiken, zegt iets over het culturele beleid dat uitgestippeld kan worden. In de paper bespreekt Lask de cognitieve kaart van een jongere en een vijfenzestig plusser. Uit het onderzoek bleek dat het gebruik van de culturele ruimte, door de kandidaatstelling, bij de jongere en de vijfenzestig plusser niet veranderd was. Liverpool had voor 2008 al een vrij goede infrastructuur. Er is binnen het programma Liverpool 2008 ook vooral aandacht geweest voor hoge cultuur, terwijl er voor de kleinere schakels binnen het locale culturele leven minder aandacht was. Dit is goed te zien in de cognitieve kaart van de jongere en vijfenzestigplusser. Liverpool 2008 had geen enkele invloed op het gebruik van hun culturele ruimte. Daarom concludeert Lask: Als het programma meer gericht is op de bewoners van de stad is het ook aantrekkelijker voor de buitenstaanders. Pas als dit het geval is, heeft het jaar dat de stad Culturele hoofdstad van Europa was, effect over de langere termijn.[88]

Uit het onderzoek impacts 2008, een gezamenlijk initiatief van de universiteit van Liverpool en de Liverpool John Moores University blijkt dat Liverpool 2008 vooral economisch effect heeft gehad. Het heeft de kloof tussen Liverpool en de rest van het land op dat gebied verkleind.[89]

---

[87] http://www.liv.ac.uk/impacts08/Papers/Creating_an_Impact_-_web.pdf 20 juli 2010

[88] Lask, Tomke. 'Liverpool, European Capital of Culture in 2008: Measuring the impact of Cultural Policy on local cultural habitus.'(in:) *Culture as a tool for development. Challenges of analyses and action.* Europese commissie.. *252*

[89] http://www.liv.ac.uk/impacts08/Papers/Creating_an_Impact_-_web.pdf 28 juni 2010

Liverpool en Almere hebben niet veel met elkaar gemeen behalve het imagoprobleem. Wat uit bovenstaande te concluderen valt, is dat Almere voor haar kandidaatstelling, zich niet alleen op de hoge cultuur moet richten maar goed moet investeren in de kleinere schakels binnen het culturele leven. Pas dan heeft de kandidaatstelling een langdurig effect. Maar aangezien de culturele infrastructuur in Almere nog niet ver ontwikkeld is, mist er voor Almere juist aan die kant een schakel. Omdat Almere nog geen goede culturele infrastructuur heeft opgebouwd zal de kandidaatstelling voor de Almeerse bevolking net als in Liverpool geen langdurig effect hebben. Dus economisch gezien kan de kandidaatstelling wel effect hebben maar op sociaal vlak niet.

Deel twee

4 DE THEATERSECTOR. IDEEËN EN REACTIES OMTRENT ALMERE 2018

In het tweede deel van dit onderzoek zal worden ingegaan op de meningen en ideeën van de verschillende schakels binnen de theatersector omtrent Almere 2018. De reacties en ideeën van deze verschillende schakels zijn van belang omdat zij de uiteindelijke uitvoering van het project Almere 2018 mogelijk moeten maken. Onderzoek naar hun ideeën omtrent dit onderwerp is gedaan door middel van acht diepte-interviews. De verschillende schakels die ik heb onderscheiden, die van belang waren voor mijn onderzoek zijn: De Schouwburg Almere, Kunstencentrum de Kunstlinie, De gemeente Almere, Theaterschool Faust, Stichting Zinspelers, Het Arte College, Theatergroep Suburbia en Bonte Hond. Deze acht instellingen vormen de belangrijkste schakels van de Almeerse theatersector. Echter één schakel mist en dat is theatergroep Vis à Vis. Toen deze benaderd werd , heeft zij te weten gegeven niet te kunnen deelnemen aan een interview vanwege tijdgebrek omdat zij net op het punt stonden om in première te gaan met een nieuwe voorstelling.

De interviews zijn allemaal afgenomen in een vast format. Het zijn allemaal open vragen maar door het vaste format zijn in elk interview dezelfde onderwerpen besproken. Hierdoor zijn ze in dit hoofdstuk ook makkelijk thematisch te ordenen. Deze onderwerpen komen overeen met de onderwerpen die eerder in dit onderzoek aan bod zijn gekomen: stedelijke identiteit, New Towns, cultureel burgerschap en daar aan toegevoegd zijn de onderwerpen: meningen over de potentie van Almere om culturele hoofdstad te worden, wat de kandidaatstelling teweeg kan brengen en wat de kansen van Almere zijn ten opzichte van de andere kandidaatsteden.

Om een goed beeld te geven van de Almeerse theatersector zal ik om te beginnen een overzicht geven van de instellingen die zijn geïnterviewd.

4.1 De schakels binnen de Almeerse theatersector

De Almeerse theatersector is overzichtelijk. Er zijn maar drie gesubsidieerde theatergezelschappen, dit zijn Suburbia, Bonte Hond en Vis á Vis. Hieronder volgt een overzicht van deze gezelschappen en hun positie binnen de Almeerse theatersector.

Suburbia

Suburbia is eind 2003 opgericht met als doel professionele theatervoorstellingen te maken voor Almere en Flevoland. Per 1 januari 2006 krijgt Suburbia structurele subsidie van de gemeente, de provincie en het Rijk. De kern van het gezelschap wordt gevormd door Albert Lubbers (artistiek leiding) Jort Vlam (zakelijk leiding) en Julia Bless (regie). Suburbia heeft geen vaste groep acteurs of vormgevers. Per productie worden acteurs en vormgevers bij het project gezocht. Ze hebben het

streven theater te maken dat aansluit bij de Almeerse bevolking. Zij willen zich daarom profileren als het stadsgezelschap van Almere.

> "Ik denk dat wat wij doen, zich onderscheidt van de andere twee groepen doordat wij ons nadrukkelijker richten op de stad. We spelen lange voorstellingen in de stad. We staan nu vijf/zes weken op de Kemphaan. We doen locatievoorstellingen ook in de stad, op gekke plekken in de stad. De voorstellingen gaan ook altijd in première in Almere. Wij proberen ons, en dat gaat met vallen en opstaan, steeds beter te manifesteren als (en dat lukt steeds beter) het stadsgezelschap van Almere."[90]

Suburbia heeft het streven om hun theater naar de mensen toe te brengen, om theater te maken dat aansluit op de Almeerse bevolking en dat ook op de één of andere manier over Almere gaat. Zo zegt Albert Lubbers over hun voorstelling *Side by Side*:

> "En dat zijn dan geen scènes waarvan ik eis: "het woord Almere moet er in voor komen of ze moeten over Almere gaan". Maar ik praat wel met makers over dat wat je schrijft op de één of andere manier wel met de bewoners van deze stad te maken heeft."[91]

Suburbia heeft als streven om binnen de 'gemaakte' stad Almere een collectief gevoel te bewerkstelligen door middel van het creëren van ontmoetingen. Hun streven is de stad een ziel te geven.[92] Suburbia maakt buiten nieuw geschreven stukken ook vaak gebruik van bestaand toneelrepertoire.

> "De reden waarom ik dat soort stukken kies, is omdat ik vermoed dat de stukken die ik kies op de één of andere manier onder de bevolking van Almere spelen. Die op één of andere manier een aanraking hebben met de belevingswereld van de Almeerse bevolking. Ik wil mij niet verstoppen achter kunst of achter onbegrip of achter esthetiek of zo, maar ik wil verhalen vertellen waarbij de bevolking toegang heeft tot het stuk. Dat het op de één of andere manier raakt aan wat ze kennen. En dan neemt het stuk ze mee en dan gaat het weer extremer of juist weer een hele andere kant op dan wat mensen verwachten maar er is een beginpunt waarbij het publiek kan aanhaken bij een verhaal of een personage of een thema. Maar theatergroep Suburbia is geen reclamemaatschappij voor Almere. Ik bedoel, wij dragen dat niet uit."[93]

---

[90] Interview Albert Lubbers 16-6-2010
[91] Interview Albert Lubbers 16-6-2010
[92] www.theatergroepsuburbia.nl/gezelschap 23 juni 2010
[93] Inetrview Albert Lubbers 16-6-2010

Bonte Hond

Bonte hond is een vrij nieuw productiehuis dat is opgericht in 2004, en is gevestigd in Almere. Bonte Hond is gericht op het maken van jeugdtheatervoorstellingen, en werkt voornamelijk met nieuwe theatermakers. De voorstellingen die Bonte Hond maakt, zijn voornamelijk middenzaal producties die een herkenbare bijdrage leveren aan jeugd/familievoorstellingen binnen Nederland. Het accent ligt op beeldend en fysiek theater.[94]

Vis á Vis

Vis á Vis is een gezelschap dat zich sinds 2007 in Almere heeft gevestigd.[95] Het gezelschap bestond al sinds 1990. Vis á Vis is opgericht door Arjen Anker, Marianne Seine en Marinus Vroom**.** Door de jaren heen heeft het gezelschap 14 producties gemaakt voor een breed publiek. De stukken die ze maken zijn spektakelstukken die vaak in de openlucht plaatsvinden.[96]

Buiten de structureel gesubsidieerde gezelschappen zijn er ook een aantal belangrijke amateurtheatergroepen die grootschalige projecten realiseren. De twee grootste en belangrijkste zijn: Faust theaterschool, die buiten theaterlessen geven, ook producties maken, en Zinspelers.

Theaterschool Faust

Theaterschool Faust is een brede theaterschool voor kinderen, jongeren en volwassenen. De school is opgericht door Quinten Faust en is onderdeel van Stichting Theaterhuis Almere die het promoten van de podiumkunsten in de brede zin tot taak heeft. De plek die de theaterschool in Almere heeft verworven is bijzonder en mede te danken aan de organisatie van verschillende evenementen.

> "Met de theaterschool is die pas sinds een jaar of drie/vier gevestigd maar we zijn al sinds 1998 bezig met theaterlessen. Pas sinds een jaar of drie/vier hebben we een hele prominente plek omdat we heel groot zijn geworden. We leven veel in de stad, we doen ook heel veel en we bieden kwaliteit. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat we de Sinterklaasintocht doen en we doen ook allemaal evenementen daaromheen en dat loopt allemaal goed, dus we hebben ook dat vertrouwen gekregen van mensen."[97]

Zinspelers

Zinspelers is een toneelgroep die producties maakt onder professionele begeleiding met amateurpodiumkunstenaars. Per productie worden er professionals gevraagd mee te werken en acteurs/dansers/zangers gecast. Zinspelers bestaat sinds 2008 en is opgericht door Henk Jansen. Jansen was eerder artistiek leider van theatergroep *Koorts!* uit Almere. Deze theatergroep is opgeheven en

---

[94] www.bontehond.net 23 juni 2010
[95] http://almerepoort.almere.nl/bezoek_almere_poort/bezoek_almere_poort_visavis 23 juni 2010
[96] www.visavis.nl 23 juni 2010
[97] Interview Quinten Faust 17-6-2010

later omgevormd tot stichting Zinspelers. Jansen streeft er naar een zo hoog mogelijke kwaliteit te bereiken en wil het publiek van Almere laten kennismaken met het 'serieuzere' toneel repertoire. Naast het serieuzere repertoire spelen zij eens in de twee jaar een familie kerstvoorstelling. Ook zet Zinspelers haar zinnen op Community theatre, theater waarbij de hele samenleving[98] betrokken wordt.

> "En ik denk ook dat we ons onderscheiden door de repertoirekeuze die we maken. Die wijkt af van de amateur vereniging, zonder daar denigrerend over te zijn, die heel vaak iets komisch wil spelen of iets heel laagdrempeligs (wat wij natuurlijk wel altijd met onze kerstvoorstellingen doen) maar ik heb toch altijd het eigenwijze idee dat zelfs onze kerstvoorstellingen nog wel inhoudelijk iets te melden hebben."[99]

Schouwburg Almere en De Kunstlinie

Andere belangrijke schakels binnen de Almeerse theatersector zijn De Schouwburg en de Kunstlinie. Deze twee culturele instellingen zijn ondergebracht één gebouw maar de twee afdelingen zijn wel gescheiden. Het gebouw van Schouwburg Almere is in 2007 officieel geopend door Koningin Beatrix en is ontworpen door architectenbureau SANAA.[100]

De Kunstlinie, waarvan Franc Heijke directeur is, is het kunstencentrum van Almere. De plaats waar amateurkunstenaars les kunnen nemen in alle kunstdisciplines. Buiten het lesgeven heeft de Kunstlinie nog een aantal andere taken waaronder: het informeren over cultuuronderwijs aan het onderwijs, ondersteuning van de amateurkunst, ze brengen cultuur naar de wijken en de buurten.[101]

Peter Swinkels is directeur van Schouwburg Almere. Voor 2007 was hij al directeur van De Metropole in Almere. De Metropole is gesloten toen de nieuwe schouwburg zich opende en het grootste gedeelte van de medewerkers is meeverhuisd naar de Schouwburg, zo ook Peter Swinkels.

De Gemeente

De gemeente vormt logischerwijs een belangrijke schakel binnen de Almeerse theaterscene. Zij zijn belangrijk voor het verstrekken van subsidies dus de Almeerse theatersector is voor een groot deel van hun financiële middelen afhankelijk. Het interview bij de gemeente heb ik afgenomen met Janica Kleiman die daar strategisch adviseur op het gebied van kunst en cultuur is. De gemeente is ook de partij die opdracht heeft gegeven tot het schrijven van de Verkenning voor het project Almere 2018.

Het Arte College

Dit is het eerste jaar dat het Arte College gestart is. Het is een kunstvakschool waar in alle kunstvormen die met theater te maken hebben, lesgegeven wordt op alle opleidingsniveaus. De school

---

[98] Van jong tot oud en alle verschillende culturele achtergronden.
[99] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[100] www.schouwburgalmere.nl 23 juni 2010
[101] www.dekunstlinie.nl 23 juni 2010

kan een goede doorstroom zijn naar het hogere kunstvakonderwijs. Deze school heeft geen directeur maar een artistiek leider, namelijk Klazien Fokker. Zij vervult de taken van een directeur maar heeft ook soortgelijke taken als een artistiek leider bij een theatergezelschap.[102]

4.2 De interviews

De bovengenoemde partijen nemen niet intensief deel aan het project Almere 2018. Wel hebben Franc Heijke, Peter Swinkels en Janica Kleiman geregeld contact met de initiatiefnemers van het burgerinitiatief. Quinten Faust was in het begin betrokken bij het burgerinitiatief maar toen duidelijk werd dat de gemeente niet achter de plannen stond, heeft hij besloten zich ook terug te trekken.[103] Alle betrokkenen, behalve de gemeente, zeggen wel positief tegenover een kandidaatstelling te staan. Als een kandidaatstelling realiteit is, willen alle partijen zich intensief gaan inzetten voor het project. Sommigen geven aan nu al behoefte te hebben om over een mogelijk programma en mogelijke projecten na te denken.

4.2.1 Stedelijke identiteit van Almere

Bij alle respondenten kwam de stedelijke identiteit van Almere naar voren bij het bespreken van de kandidaatstelling. In eerste instantie werd er gevraagd naar wat Almere uniek maakt. Veel van de respondenten bestempelden het feit dat er nog niets vast ligt en dat alles nog mogelijk is als één van de belangrijkste unieke punten van Almere. De identiteit van Almere is dus dat Almere nog niet een echte identiteit heeft ontwikkeld. Almere heeft nog geen traditie opgebouwd en de culturele infrastructuur is nog beperkt.

> "Hier floreert geen lange traditie op het gebied van cultuur. In heel veel steden is een schouwburg en daar zit veel meer een soort kring omheen van mensen die van generatie op generatie daar naartoe gaan. Dat heb je hier natuurlijk niet want we zijn er pas dertig jaar."[104]

> "Almere heeft een vluchtigheid, het heeft niet de geaardheid van steden die al honderden jaren bestaan. Qua mensen niet, qua bouw niet, het heeft iets heel Amerikaans. En ik denk dat dat voor veel nieuwbouwwijken geldt natuurlijk maar bij Almere is dat collectief, over de hele linie. "[105]

> "Almere maakt zich uniek door de ruimte. Ik vind het nog steeds een heel ruim opgezette stad. Daar voel je je prettig in. Zeker als ik terugkom op plekken waar ik vroeger in Amsterdam heb gewoond."[106]

---

[102] Interview Klazien Fokker 1-6-2010
[103] Interview Quinten Faust 17-6-2010
[104] Interview Peter Swinkels 7-6-2010
[105] Interview Klazien Fokker 1-6-2010

> "Wat er uniek is, is dat dit natuurlijk een New Town is met een nieuwe samenleving die moet worden opgebouwd en een tamelijk beperkte culturele infrastructuur."[107]

Maar de wil om een identiteit te creëren is er wel. Almere profileert zichzelf als evenementenstad door het aantrekken van verschillende grote evenementen zoals dance events en de Libelle Zomerweek. Hiermee wil de stad het imagoprobleem aanpakken. Onder de Almeerse bevolking heerst volgens veel respondenten ook nog onvrede. Zo zou de stad in de ogen van de burgers geen uitgaansstad zijn.

> "Omdat er toch nog heel erg het beeld is van: 'Er is niks in Almere en het is niet gezellig'. Maar als je de bedrijven in je eigen stad niet de kans geeft, dan zal het ook nooit iets worden."[108]

> "Je gaat nog niet lekker de stad in. Nog steeds niet. Terwijl er al heel veel is maar het mist nog steeds een beetje sfeer."[109]

Het negatieve imago verandert zodra de mensen daadwerkelijk de stad hebben bezocht.

> "Dat merk je altijd als mensen hier komen, mensen zijn altijd verrast over wat deze stad eigenlijk is. Als je vanuit een soort conventionele bril kijkt, is het: "Wat een hoop nieuwe stenen." Maar als je daar even iets meer afstand van neemt dan zie je ook dat hier een heel bijzonder project is gerealiseerd."[110]

Het is van groot belang dat er een goede culturele sector in de stad ontwikkeld wordt want cultuur is belangrijk voor het ontwikkelen van een volwassen stad met een eigen identiteit.

> "Ik geloof dat cultuur echt voorwaardelijk is voor een volwassen worden, voor zowel een persoon als een stad. Als je de bijl in de tafelpoot zet, gaat de tafel wankelen. Dat is gevaarlijk. Dat zie ik wel gebeuren en dat is niet handig, want dat is ook echt weer het kind met het badwater weggooien. Want een stad die vol is gebouwd, maar waar geen leven in zit, wordt een onveilige stad."[111]

Verschillende respondenten waaronder de theatermakers geven aan dat ze de kandidaatstelling dicht bij Almere willen houden. Zij willen roeien met de riemen die Almere heeft binnen de sector podiumkunsten. Dat is de beste promotie voor Almere. Dat is juist hoe het negatieve imago van Almere veranderd kan worden.

---

[106] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[107] Interview Janica Kleiman 4-6-2010
[108] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[109] Interview Quinten Faust 17-6-2010
[110] Interview Peter Swinkels 7-6-2010
[111] Interview Franc Heijke 7-6-2010

> "Ik wil Almere graag promoten maar ik zou het wel heel erg in Almere houden. Ik zou niet zozeer Almere op de kaart willen zetten naar buiten toe maar dan willen zorgen dat er in Almere een hele goede kweekvijver komt, talentontwikkeling komt, dat we vanuit de stad hele mooie producties maken in dat jaar."[112]

4.2.2 Almere als New Town

In de interviews valt vaak het fenomeen New Town. Het wordt genoemd als het belangrijkste onderdeel van de Almeerse identiteit en als grootste troef ten opzichte van de andere mogelijke kandidaatsteden. Omdat Almere een New Town is heeft het een streepje voor op de andere steden omdat er nog nooit een New Town tot Culturele Hoofdstad van Europa verkozen is. En juist omdat het een stad in volle ontwikkeling is, kan de kandidaatstelling Almere veel goeds brengen.

> "Het unieke van Almere, je zei het net zelf al, is dat we een nieuwe stad zijn, een New Town. Dat we ons niet kandidaat stellen vanuit een perspectief van: "we hebben alles al en we gaan het nog even lekker allemaal opschudden." Maar meer vanuit dat er hier nog heel veel moet gebeuren. In Almere wordt altijd heel erg gedacht vanuit ontwikkelagenda's in de sfeer van stedenbouw en infrastructuur. En dit is een fantastische kans om vanuit de creatieve kant, dus de zachte kant, een soort lange termijnagenda te ontwikkelen."[113]

> "Het is uitbreiding van de culturele infrastructuur maar speelt ook een rol in het aantrekkelijk maken van de stad. En het verhogen van de kwaliteit van de cultuur in zijn algemeenheid."[114].

Doordat het een heel jonge stad is, zeggen verschillende respondenten dat het ook een heel bruisende stad is. Maar dat bruisende is dan wel op het gebied van de populaire cultuur.

> "Almere is een hele jonge en daardoor ook bruisende stad. Alleen vind ik dat op het gebied van de kunst met de grote K zeg maar, dat bruisen nogal achterwege blijft."[115]

Omdat Almere een New Town is en de stad nog maar zesendertig jaar bestaat, ontbreken er nog een aantal elementen die een stad een bloeiende culturele scene kunnen bezorgen. Veel respondenten noemen het ontbreken van een Universiteit als belangrijke reden voor het ontbreken van een uitgaansscene in Almere. Almere richt zich nu voornamelijk nog op de harde infrastructuur.[116]

---

[112] Interview Quinten Faust 17-6-2010
[113] Interview Peter Swinkels 7-6-2010
[114] Interview Janica Kleiman 4-4-2010
[115] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[116] Onder harde infrastructuur wordt verstaan: de planologische aspecten voor het maken van een stad.

> "Ten eerste denk ik dat er in Amsterdam veel meer kunstenaars wonen. Je hebt natuurlijk de theaterscholen, de kunstacademies, de universiteiten. Van daaruit wordt al heel veel aan kunstbeleving gedaan.."[117]

> "Almere heeft nog een andere unieke kant, dat is de aanwijzing om een groeikern te zijn en uit te breiden naar een verdubbeling van het aantal inwoners van nu. Het gevaar is dat alle aandacht gericht wordt op de harde infrastructuur (wegen, terreinen, gebouwen en verbindingen) en dat het element wat de stad juist tot leven brengt, te weinig aandacht krijgt."[118]

4.2.3 Cultureel burgerschap

De verschillende respondenten noemen als grootste struikelblok voor de Almeerse cultuursector het gebrek aan cultureel burgerschap. Dit komt volgens de meesten vooral door de bevolkingsopbouw. In de stad wonen veel jonge gezinnen, die 's avonds niet zo snel uitgaan. Ook bestaat het overgrote deel van de bevolking uit midden- en laagopgeleide groepen, die bijna niet participeren in cultuur.

> "Ik denk ook gewoon dat het komt omdat eenieder die hier woont of komt wonen in eerste instantie heel erg bezig is met zijn huis en zijn tuin. Dat moet eerst allemaal op orde zijn en er zijn meestal ook nog kinderen. Dus wil je 's avonds weg dan moet je altijd oppas regelen. Hoewel dat wel gaat veranderen zo langzamerhand. Ik hoorde dat in de Kruidenwijk een aantal lagere scholen gesloten wordt. Dus we zijn daar alweer een stap verder in hoe de bevolkingsopbouw is. Ze hebben niet meer hele kleine kinderen, dus die kunnen ook wel weer eens naar de schouwburg 's avonds."[119]

> "(….) de bevolkingsopbouw is anders in Almere. Voor zover we weten over welke mensen er wel eens naar toneel gaan: als je kijkt wat voor opleiding die hebben, wat voor beroepen die hebben, wat voor een gemiddeld inkomen die verdienen, dan kom je op een groep mensen uit en die groep mensen is zwaar ondervertegenwoordigd in Almere. In Amsterdam is die groep weer oververtegenwoordigd dus is het toneelpubliek in Amsterdam gigantisch. Maar de mensen die hier wonen zijn weer wel dol op een heleboel andere dingen, wat dan niet het ingewikkelde, literaire, moderne toneel is."[120]

> "Ik denk niet dat cultuur de eerste focus is van de mensen hier, nee. Er is een kleine groep die zich voor cultuur interesseert maar het overgrote deel van de bevolking woont hier gewoon vanwege het grote huis en de grote tuin, en hun auto voor de deur kunnen parkeren."[121]

---

[117] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[118] Interview Franc Heijke 7-6-2010
[119] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[120] Interview Albert Lubbers 16-6-2010
[121] Interview Klazien Fokker 1-6-2010

Het is voor een hogere cultuurparticipatie dus belangrijk om hogeropgeleiden naar Almere toe te krijgen en hogeropgeleiden worden juist weer aangetrokken door een goed cultureel klimaat. Maar dat is volgens Joop Kuyvenhove van theatergroep Bonte Hond de komende jaren nog niet realiseerbaar.

> "En als een stad al zo op achterstand staat en je wil dat hier mensen blijven wonen en je wilt boven het middenkader ook nog een hoger kader hebben, die alleen maar komen als er een goed cultureel klimaat is, duurt dat weer tien jaar langer."[122]

> "(…) uit allerlei onderzoeken blijkt dat, los van de groene woonomgeving en de goedkope huizenprijzen, dat het over het algemeen een beetje ontbreekt aan aantrekkelijkheid voor bepaalde groepen mensen die we ook in deze stad willen hebben, zoals hoger opgeleiden. Ik denk dat daar kunst en cultuur een rol in kan spelen en podiumkunsten in het bijzonder."[123]

Henk Jansen is van mening dat lage cultuurparticipatie niet alleen een Almeers probleem is dat dit probleem zich ook voordoet in meer gebieden buiten de grote steden

> "Maar we doen nu net of het een Almeers probleem is en dat is het natuurlijk niet. Omdat het nu toevallig een New Town is, valt het hier veel meer op. Maar als je maar even buiten Amsterdam komt, dan is het ook heel moeilijk om voorstellingen die net iets lastiger zijn aan de man te brengen."[124]

De aankomende jaren zal er dus wel verandering komen in de bevolkingsopbouw en dat zal weer gunstige gevolgen hebben voor de cultuurparticipatie. Een ander probleem dat wordt aangekaart, is dat de mensen die wel naar het theater gaan, terug gaan naar de stad waar ze vandaan kwamen. Dit heeft buiten de faciliteiten (want die zijn er wel) met de identiteit van de stad te maken. Almere wordt niet gezien als een uitgaansstad. Dat de Almeerders niet in eigen stad uitgaan, belemmert ook de ontwikkeling van de culturele scene in Almere.

> "Dus ja, er moet ook iets vanuit die Almeerders zelf komen, wil je hier een leuke, leefbare stad van maken. Die niet alleen maar uniek is vanwege haar mooie nieuwbouwhuizen, want dat is over twintig jaar ook voorbij. Dan moet er iets gebeuren. Dan moet je ook (en dat verwijt ik ook wel de inwoners van Almere) eens zeggen: "Ik ga uit in eigen stad". Dat gebeurt veel te weinig. Als mensen toch naar een voorstelling gaan, gaan ze vaak naar steden terug waar ze vandaan kwamen."[125]

---

[122] Interview Joop Kuyvenhoven 23-6-2010
[123] Interview Janica Kleiman 4-6-2010
[124] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[125] Interview Henk Jansen 9-6-2010

> "Ik geloof dat dertig procent van de bevolking podiumkunsten bezoekt buiten Almere. Dertig procent is heel veel. Dat doen ze misschien omdat ze het daar gezelliger vinden. Dus dat is heel moeilijk te sturen. Dan moet je het hier gezelliger maken."[126]

Zo kan de geografisch gunstige ligging van Almere, tussen Utrecht en Amsterdam, ook negatieve effecten hebben op de culturele sector in Almere.

Het ontbreken van een studentencultuur wordt door veel respondenten ook gezien als één van de redenen van de minieme culturele infrastructuur in Almere. De jongeren uit Almere die gaan studeren, verhuizen vaak naar één van de andere grote steden.

> "Ja, maar dat is dan nog maar de vraag of ze in Almere wonen. Er zijn een heleboel die op een gegeven moment vertrekken. Dat is ook het grote probleem van Almere, dat er veel jongeren vertrekken. Nu zijn ze er mee bezig om hogeschool Windesheim hier te krijgen. De Pabo zit er nu maar dat is ook logisch met negentig scholen in het basisonderwijs. Maar ik moet nog maar zien of dat betekent dat er een studentencultuur ontstaat. Het kan, maar dat heeft misschien wel tien jaar nodig."[127]

Volgens Franc Heijke, directeur van de kunstlinie, zou het helemaal ideaal zijn als er een kunstvak opleiding haar vestiging in Almere zou openen. Dat zou zorgen voor nog meer creativiteit in Almere en dat zal weer haar weerslag hebben op de culturele sector in Almere.

> "Een andere is dat ik er in geloof dat we in de stad heel hard hoger onderwijs nodig hebben. Dat komt natuurlijk nu met Windersheim. En het is mijn absolute overtuiging dat je een stad complementeert als je steeds meer studiemogelijkheden aanbied. Dat brengt studenten met zich mee die weer voor een andere dynamiek in de stad zorgen. Maar wat daar niet bij zit is een HBO opleiding cultuur, of events of media. Terwijl ik wel zie dat de creativiteit van Almere, hoewel allemaal onder het maaiveld wel aan het toenemen is."[128]

Door de verschillende partijen wordt aangegeven dat Almere vooral een stad is van de populaire cultuur en dat heeft dan weer vooral met de bevolkingsopbouw te maken. Grote evenementen als de festivals op het Almeerderstrand, het Bevrijdingsfestival en de Libelle zomerweek worden goed bezocht.

Toch denken veel partijen dat de culturele belangstelling in Almere wel een boost zou kunnen krijgen door de kandidaatstelling van Culturele Hoofdstad van Europa.

---

[126] Interview Joop Kuyvenhoven 23-6-2010
[127] Interview Joop Kuyvenhoven 23-6-2010
[128] Interview Franc Heijke 7-6-2010

> "Want ik denk toch dat als jouw stad culturele hoofdstad is, dat je dat op de één of andere manier toch nieuwsgierig moet maken. Dan ga je toch op z'n minst het programma bestuderen."[129]

Als voorwaarde voor de groei cultuurparticipatie wordt genoemd dat het belangrijk is om de bevolking inspraak te geven in de opzet van het programma. Het programma moet afgesteld zijn op de Almeerse bevolking.

> "Je moet ook heel veel dingen in overleg met de bevolking doen en ook dingen uit de bevolking zelf laten komen. Je moet ook heel veel dingen, gericht op de jongeren organiseren. Want daar is niet heel veel voor. Dus ik denk zeker dat de publieke belangstelling voor zo iets waar je nu al mee bezig bent, boven verwachting hoog zal zijn, mits je rekening houdt met de smaak en de wensen van de bevolking en niet programmeert wat de cultuurbobo's interessant vinden."[130]

Het is zaak dat het theater dichter naar de Almeerse burger word gebracht waardoor de drempel minder groot is om deel te nemen aan culturele activiteiten.

> "Je merkt nu al dat een aantal buurten waar dan een aantal kleinere theaterinitiatieven zitten die gewoon echt heel erg focussen op de buurt, dingen organiseren voor de buurt en dan gaan mensen ineens wel komen. Omdat het leuk is. Je ontmoet elkaar daar."[131]

Ook zien de professionele theatermakers mogelijkheden tot het creëren van cultureel burgerschap onder de Almeerse bevolking door middel van samenwerkingsverbanden tussen amateurgezelschappen en professionele gezelschappen.

> "Ik vind het ontzettend belangrijk dat er een link bestaat tussen amateurtheater en professioneel theater. Als je het dan hebt over bijvoorbeeld Zinspelers en al die amateurorkesten die er ook zijn en de amateurtoneel lessen op de Kunstlinie. Natuurlijk, die moeten ook hun dingen uit gaan voeren en wie weet ook gecombineerd met ons. Dat zijn ook weer allemaal middelen die het laagdrempelig maken en die het tastbaarder maken voor het publiek."[132]

Amateurgezelschappen kunnen volgens Henk Jansen, artistiek leider van Zinspelers, ook een nieuw toneelpubliek aanboren.

> "En je moet natuurlijk niet vergeten dat je juist met het amateurtheater, als we het dan toch over nieuwe groepen hebben, die mensen bereikt, die normaal gesproken niet zo snel naar het theater gaan. Wij

[129] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[130] Interview Albert Lubbers 16-6-2010
[131] Interview Klazien Fokker 1-6-2010
[132] Interview Albert Lubbers 16-6-2010

> spelen altijd voor publiek dat eigenlijk de theatercodes niet kent. Want het zijn altijd vrienden en bekenden van de acteurs en het is maar de vraag of ze ook naar het theater zouden gaan als hun bekende niet mee zou spelen. Dus wat dat betreft ben je wel een soort van uithangbord voor het theater."[133]

Amateurtheater is volgens Quinten Faust, initiatiefnemer van theaterschool Faust, de basis van de podiumkunsten piramide. Amateurtheater is de basis en van daaruit wordt verder gebouwd.

> "Zonder amateurtheater en zonder kunstonderwijs is er natuurlijk geen professioneel theater. Het is gewoon de basis van de piramide. Dat moet je heel erg promoten. Zeker voor 2018 moet je dat heel erg promoten want dat zijn ook de bezoekers die naar de professionele voorstellingen gaan. Kunstonderwijs is natuurlijk fantastisch om te gebruiken, de spelers van de scholen, om iets mee te gaan doen in zo'n project. Dus ik denk dat, dat misschien nog wel belangrijker is dan de professionele voorstellingen."[134]

Franc Heijke is het hier mee eens. De amateurkunst zorgt ook voor de aanwas in het professionele circuit.

> "(…)de amateurkunst vormt die aanwas, want uit de amateurkunst komen een aantal mensen naar boven drijven die uiteindelijk top worden. Die worden ook de ambassadeurs van de stad."[135]

Volgens verschillende respondenten biedt cultuureducatie de oplossing voor het stimuleren van cultureel burgerschap. Als mensen met cultuur in aanraking worden gebracht, weten ze wat het is en zullen ze ook sneller gaan participeren in cultuur. Deze educatie moet wel op een goede manier gebeuren, anders heeft het een averechts effect.

> "(…) als je zelf niet die interesse en die nieuwsgierigheid hebt, dan weet ik eigenlijk niet zo goed hoe je met kunst in aanraking zou kunnen komen. Misschien via de scholen, dat zou de weg moeten zijn. Maar of dat goed gaat, vraag ik me dan ook heel vaak af. Want ik heb ook wel schoolprojecten gezien waarbij kinderen naar een voorstelling gesleept werden waarbij je op voorhand kon zeggen: "Ik weet zeker dat dit ze niet aanspreekt". Dan moet je heel wat herstelwerkzaamheden doen, wil je ze als volwassenen weer naar het theater krijgen."[136]

> "Mensen die in hun jonge jaren niet in aanraking zijn gekomen met kunst, die daar niet zelf naar op zoek gegaan zijn, zullen dat ook op latere leeftijd niet gaan doen ben ik bang."[137]

---

[133] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[134] Interview Quinten Faust 17-6-2010
[135] Interview Franc Heijke 7-6-2010
[136] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[137] Interview Henk Jansen 9-6-2010

In Almere is het van groot belang om cultureel burgerschap te creëren. Omdat het een nieuwe stad is, moet er nog een eenheid binnen de bevolking ontstaan en dit kan doormiddel van cultuur. Cultuur creëert ontmoetingen en dit is van belang voor het creëren van een sociale cohesie.

> "Ik denk dat amateurkunst en cultuureducatie heel belangrijk zijn zeker in deze stad. Omdat wij natuurlijk heel veel jeugd hebben om te beginnen. En de gedachte is ook altijd dat amateurkunst een instrument is voor veel meer sociale contacten onderling. We hebben ook redelijk wat amateurkunstverenigingen. Het is wel heel duidelijk dat mensen in deze stad niet zo zeer van de verenigingen zijn, als wel van een wat meer moderne vorm van amateurkunst, het wat minder georganiseerde."[138]

Verschillende respondenten geven aan dat ze een zekere mate van cultuurvijandigheid voelen onder de bevolking. Dit komt volgens hen doordat de Almeerse burgers niet weten wat cultuur precies inhoud.

> "En het is ook een impuls naar zichtbaarheid in de stad. Soms voel je in Almere een soort cultuurvijandigheid die ik nooit zo goed weet thuis te brengen. Ik zeg het iets te direct misschien maar toneel is in de ogen van vele mensen die hier wonen nog iets raars. Iets wat ze niet helemaal begrijpen en waar ze een beetje bang voor zijn. Dat is mijn intuïtie. En ik denk dat zo'n culturele hoofdstad, stel we doen 'm, met één of twee hele (grote) zichtbare voorstellingen, of wie weet wel hele kleintjes, de zichtbaarheid vergroot. Dat je het vooroordeel weg kan nemen."[139]

De directeur van de schouwburg beaamt dat het moeilijk is om publiek naar de schouwburg te halen maar probeert er alles aan te doen om het publiek toch naar de schouwburg te krijgen.

> "Je merkt wel dat het heel erg pittig is om hier veel publiek naar toe te krijgen, dat gaat allemaal niet vanzelf. Maar het is wel weer een stap verder die we hebben kunnen maken in Almere. En de ambitie hier is natuurlijk heel erg om dit toch een soort thuis voor het publiek te maken. Een plek waar mensen graag en vanzelfsprekend naartoe gaan."[140]

4.2.4 Wat de kandidaatstelling voor Almere kan opleveren

Alle partijen denken dat de kandidaatstelling goed zal zijn voor Almere. Ten eerste voor de ontwikkeling van de culturele sector die op dit moment nog niet erg uitgebreid is. Albert Lubbers, artistiek leider van Suburbia, hoopt ook dat het de verschillende culturele instellingen van hun eilandje afhaalt en dat er meer samenwerkingsverbanden zullen ontstaan. Hij denkt ook dat dit heel belangrijk is voor het slagen van de kandidaatstelling. Maar zelfs al wordt Almere geen culturele hoofdstad van

[138] Interview Janica Kleiman 4-6-2010
[139] Interview Albert Lubbers 16-6-2010
[140] Interview Peter Swinkels 7-6-2010

Europa zal de weg er naar toe de stad al veel opleveren. Het is volgens de respondenten belangrijk dat de focus nu eens echt op cultuur wordt gelegd.

> "Maar ik weet wel dat Rotterdam cultureel een enorme boost heeft gehad van juist dat jaar dat ze culturele hoofdstad was. En dat hebben ze daar ook heel erg goed gedaan. Daar is heel veel achter gebleven."[141]

> "Dus ook als dat hele verhaal niet door gaat, heb je er als stad heel veel aan. Dat is eigenlijk mijn insteek. Niet dat ik er in geloof dat Almere culturele hoofdstad zou kunnen worden maar het is een hele goede motor voor de culturele sector."[142]

> "Temeer omdat ik weet hoe het in Rotterdam is gegaan. Daar was ook geen cultuur en dankzij de culturele hoofdstadfunctie is daar een enorme verscheidenheid aan bedrijfjes, aan theater, aan zalen gekomen. Meteen na het culturele hoofdstadjaar, is de helft wegbezuinigd maar er is wel heel veel initiatief gebleven. Dat had Almere wel kunnen gebruiken denk ik. Maar dat kan waarschijnlijk ook wel op een andere manier. Ik denk als de gemeente het belang van cultuur inziet, wat ze gedeeltelijk wel doen en gedeeltelijk niet volgens mij, zou daar veel meer schot in kunnen komen door bijvoorbeeld wat Tumult heeft gedaan, cultureel netwerken."[143]

Veel respondenten denken dat een voorwaarde voor het slagen van de kandidaatstelling is, dat het programma van binnenuit gerealiseerd wordt. Juist omdat dit zorgt voor de blijvende effecten van de titel Culturele Hoofdstad van Europa. Als er veel groepen van buiten worden gehaald heeft dit geen langdurig effect voor de stad. Het kan ook zijn dat de externe groepen de Almeerse culturele initiatieven ondersneeuwen.

> "Wat ik dan wel hoop, is dat er ook wordt geïnvesteerd in dat wat in Almere al aanwezig is en wat al jaar in, jaar uit aan het pionieren is en de polder aan het ploegen is en dat er niet alleen maar grote evenementen van buiten worden gehaald die hier dan worden neergezet. Dan blijft er ook niks achter."[144]

> "Op het moment dat je Almere 2018 hebt, komen er heel veel externen de stad in en dat kan best een positief gegeven zijn. Het kan ook zijn dat je opeens wordt ondergesneeuwd als leuke beginnende groepjes in 2020 pas weer opkrabbelt. Daar zal je als organisatie heel erg voor moeten waken."[145]

---

[141] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[142] Interview Joop Kuyvenhoven 23-6-2010
[143] Interview Quinten Faust 17-6-2010
[144] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[145] Interview Quinten Faust 17-6-2010

De kandidaatstelling zal zich volgens veel respondenten op de lange termijn terugbetalen. Daarom vinden ze het jammer dat de gemeente zich op dit moment niet achter het plan *Almere 2018* schaart.

> "Bezuinigingen kun je op vele verschillende manieren doen en juist dit soort belangrijke dingen moet je wel proberen te realiseren. Want uiteindelijk betaalt het zich ook letterlijk vele malen terug. In ieder geval in een ontwikkeling is het een heel strategisch ding."[146]

> "Het is natuurlijk altijd heel erg gevaarlijk. Maar ik denk dat investeren in kunst altijd geld oplevert. Denk je eens in dat Amsterdam geen opera en musea had en wat je dan allemaal mis zou lopen aan inkomsten van toeristen en symposia die daar rondom worden gehouden. En bovendien, het maakt een stad veel levendiger natuurlijk, leefbaarder."[147]

Naast economische voordelen zal de kandidaatstelling volgens de respondenten ook een betere sociale cohesie binnen de stad opleveren.

> "Als het een burgerinitiatief is en het wordt vervolgens door alle partijen geadopteerd en het wordt ook van de mensen dan levert het natuurlijk wat op, het levert samenhorigheid op. En als je het op die manier kan vormgeven is dat een meerwaarde natuurlijk."[148]

Een ander punt waarvoor de kandidaatstelling in Almere heel goed zal zijn is voor het ontwikkelen van het cultureel burgerschap wat weer samenhangt met het vormen van een identiteit. Maar Henk Jansen staat hier sceptisch tegenover:

> "Als ik denk aan 'De Almeerder' dan moet ik je eerlijk zeggen dat ik het niet weet. Of nog eerlijker: Dat ik denk dat ze er helemaal niet op zitten te wachten."[149]

De respondenten denken dat het imago en het zelfbeeld van Almere verandert op het moment dat de stad culturele hoofdstad van Europa wordt.

> "Omdat de stad een enorme impuls zou kunnen krijgen. Niet alleen qua culturele instanties maar ook voor het zelfbeeld van Almere. Ik denk dat dat ook heel erg belangrijk is. En misschien ook naar buiten toe. Ik vind het altijd heel erg vervelend dat elke cabaretier altijd grapjes maakt over Almere alsof we nog steeds tussen de koeien lopen hier en er niets is. Dat is zo makkelijk en toch wordt dat grapje altijd weer gemaakt."[150]

---

[146] Interview Peter Swinkels 7-6-2010
[147] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[148] Interview Klazien Fokker 1-6-2010
[149] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[150] Interview Henk Jansen 9-6-2010

4.2.5 De potentie van Almere om culturele hoofdstad te worden van Europa

De verschillende respondenten vinden dat Almere zeker de potentie heeft om Culturele Hoofdstad van Europa te worden. Al is er nog wel eens verwarring tussen: vinden dat het potentie heeft en vinden dat Almere het verdient. Almere moet ook genoeg geld kunnen vrijmaken en volgens de gemeente lukt dat op dit moment niet omdat er voor de schaalsprong veel geld vrijgemaakt moet worden. De cultuursector in Almere is nog heel erg jong. Iedereen is nog bezig met het ontwikkelen van haar eigen ideeën en het verwerven van een eigen positie in het theaterlandschap. Dit zou ook een belemmering kunnen vormen voor Almere 2018.

> "Omdat het allemaal nog in de kinderschoenen staat en iedereen het wiel nog uit moet vinden. Echt bij iedereen gaat het twee keer fout en mislukken er dingen die geld kosten. Daar zitten we nu allemaal middenin. Dus er is ook niet zo heel veel tijd en ruimte in ieders hoofd om eens verder te kijken. Dat moet wel gebeuren."[151]

De respondenten kaarten ook aan dat Almere de potentie heeft omdat de mensen in Almere die bezig zijn met cultuur heel erg gedreven zijn.

> "Ja, als ik denk aan al die mensen die hier in deze stad bezig zijn met cultuur, daar neem ik mijn petje voor af. Er is wel een heel groot bewustzijn van: We moeten hier iets, kom op, schouders eronder en laten we voorploeteren en het uiteindelijk gaan redden."[152]

De gemeente is van mening dat Almere op politiek en financieel gebied nog niet toe is aan een kandidaatstelling. Joop Kuyvenhoven is het niet eens met deze stelling van de gemeente. Het geld is er wel maar de prioriteiten van de gemeente liggen op andere vlakken.

> "Het is gewoon een geldkwestie. Maar het is ook een kwestie van kiezen. Er niet voor kiezen dat het een kans is voor een stad. Uiteindelijk gaat het om twintig miljoen op langere termijn en daarmee haal je waarschijnlijk het driedubbele binnen als stad. Omgerekend levert dat heel veel op. Bedrijvigheid en arbeidsplaatsen. Maar zo wordt er dus even niet geredeneerd. En dan stoppen ze dat geld toch liever in de kaveltjes in Almere poort. Dus het is wel een kwestie van kiezen. Terwijl Almere al zo veel geïnvesteerd heeft in stenen dat ik zeg: ge dat nou eens in de mensen doen. Het is uiteindelijk toch een politieke keuze als je het niet doet. Want je had die twintig miljoen best opzij kunnen zetten want er gaat natuurlijk heel veel geld over de balk dat nergens terecht komt. dat in een enorme put verdwijnt. Dus het feit dat er geen geld is, dat is niet waar. Het wordt gewoon ergens anders aan besteed."[153]

---

[151] Interview Albert Lubbers 16-6-2010
[152] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[153] Interview Joop Kuyvenhoven 23-6-2010

Ook missen er nog elementen voor het slagen van een kandidaatstelling volgens verschillende respondenten. Klazien Fokker mist bijvoorbeeld een Almeers dansgezelschap. Henk Jansen mist nog een plek waar jonge kunstenaars kunnen experimenteren.

Op de vraag of Almere de potentie heeft om zich kandidaat te stellen voor 2018 werden dubbele antwoorden gegeven. De respondenten vonden het duidelijk moeilijk om op deze vraag een eenduidig antwoord te geven.

> "Dus we hebben dat contact nooit zo gehad met het burgerinitiatief omdat wij er een beetje gereserveerd tegenover stonden. Dat komt misschien ook wel omdat de leiding van Bonte Hond geen van allen uit Almere komt. Wij dachten van: Nou, dat is wel hoog gegrepen 2018. Dan moet er nog wel heel wat water door de zee wil dat soepel gaan draaien. En op een gegeven moment ben ik zelf omgeturnd met al die plannen en verhalen en De Verkenning, toen dacht ik: ja, er zit natuurlijk wel heel veel in als een motor voor meer cultuur."[154]

Quinten Faust geeft aan dat hij twijfelt over de kandidaatstelling omdat er nog maar een geringe culturele infrastructuur in Almere aanwezig is.

> "Ik ben alleen wel bang omdat het nog heel pril is allemaal, de cultuursector hier. Het is nog maar een heel klein groepje. Misschien breek je het daardoor open, dat vind ik ook prima."[155]

> "Ik denk dat het wel heel leuk is dat we er nu over hebben gepraat. Dan is het leuk om er de volgende keer echt op in te zetten. Ik denk dat het nu echt te snel is. Het was leuk geweest als de gemeente het echt vanaf het begin af aan had omarmd en er geld voor had vrijgemaakt. Dan hadden we echt een hele grote kans (dat hoor ik nog steeds) om het te krijgen."[156]

Frank Heijke denkt dat met medewerking van externe bedrijven de kandidaatstelling wel succesvol kan zijn. Wel geeft hij toe dat 2018 wellicht te vroeg is voor Almere.

> "Ja, dat is een lange weg. Misschien dat we over twintig jaar zover zijn. Je moet binnen nu en twee jaar een paar hele stevige jongens achter je hebben staan (die kunnen ook invloed op de politiek hebben). Ze kunnen vanuit economisch oogpunt uitleggen waarom het zo belangrijk is. Ik denk dat dit de belangrijkste voorwaarde is."[157]

> "(…) ik denk dat het een hele zware dobber zal zijn. Want de potentie heeft het in zich. Dan zijn we weer aan het begin van het verhaal. Daar waar alles nog mogelijk is. Als er niks is, liggen alle

[154] Interview Joop Kuyvenhoven 23-6-2010
[155] Interview Quinten Faust 17-6-2010
[156] Interview Quinten Faust 17-6-2010
[157] Interview Franc Heijke 7-6-2010

mogelijkheden nog open. Misschien is 2018 nog wel een brug te vroeg en moeten we als dit niet lukt het over tien jaar nog eens oppakken."[158]

Veel van de respondenten vinden de participatie van de burgers het belangrijkste voor het slagen van de kandidaatstelling.

"Dat blijft wel een moeilijke kwestie vind ik. Het belangrijkste denk ik, om te laten zien is, dat het een New Town is waar eigenlijk nog een hele infrastructuur moet komen. Dat je het tekort gebruikt als een positief iets. Dat je daar misschien wel meer kunt bereiken richting publiek en samenwerking met publiek dan een stad die al gewend is en al heel veel voorzieningen heeft. Dus dat je veel meer vanuit de pioniersmentaliteit gaat opbouwen dan: Nou, er is al van alles en het kan alleen nog maar beter worden. Dus dat je wel wat meer met de bevolking samen kan doen. Dus meer de participatiekant."[159]

4.2.6 De kansen voor Almere ten opzichte van de andere steden

Door de respondenten wordt toegegeven dat de concurrentie erg zwaar is omdat de andere kandidaatsteden op cultureel vlak ook heel veel te bieden hebben. Maar dat kan ook weer een reden zijn om juist Almere als culturele hoofdstad van Europa te kiezen.

"Waarom zou je een stad als bijvoorbeeld Amsterdam waar al zo veel cultuur is dan nog bombarderen tot culturele hoofdstad". Wat moet je daar nog aan toevoegen als het er allemaal al is. Waarom zou je dan niet het beschikbare geld en de beschikbare krachten in een stad investeren waar nog heel veel te ontginnen is."[160]

Juist omdat Almere nog een beperkte culturele sector heeft wordt het programma creatiever aldus Peter Swinkels:

"Juist als nieuwe stad. Het kan niet vanuit een soort vanzelfsprekendheid. Wat in die andere kandidaat-steden gebeurt, "kijk we hebben al dit, en we hebben al dat en als we daar nou leuk nog iets bovenop zetten dan hebben we iets, dan zijn we culturele hoofdstad", dat hebben we hier niet. We hebben maar heel weinig dus we moeten heel veel bedenken. Dat is wel waardoor het extra succesvol wordt hier. En ook extra kansrijk want ik geloof heel erg dat dit meeweegt in de keuze die gemaakt moet worden. Dat het voor Almere een hele andere betekenis heeft. Veel meer toegevoegde waarde dan voor andere steden."[161]

[158] Interview Franc Heijke 7-6-2010
[159] Interview Joop Kuyvenhoven 23-6-2010
[160] Interview Henk Jansen 9-6-2010
[161] Interview Peter Swinkels 7-6-2010

Andere respondenten denken ook dat deze beperking juist een pré is voor de kandidaatstelling van Almere.

> "Dat wordt wel steeds gezegd. Dat een New Town wel heel veel kans heeft. Een stad waar de voorzieningen heel laag zijn, waar dat een extra stimulans kan zijn voor de ontwikkeling. Dat dat een betere uitgangspositie is dan een stad als Utrecht waar de voorzieningen al zijn. Waar het al helemaal rond is en het eigenlijk niks meer toevoegt. Waar het alleen nog maar beter en meer is. Ze doen daar ook wel mooie dingen. Hetzelfde geldt voor Maastricht en Den Haag. In mindere mate voor de Brabantsteden en de Hanzesteden. Dat vind ik dan nog een leuker initiatief dan die andere drie. Utrecht is echt goed vertegenwoordigd. Als je alleen al naar de podiumkunsteninstellingen kijkt, zijn er zo al een stuk of zes/zeven. Dus ik denk zeker dat het een kans is, juist omdat het zo negatief aan de orde is. Mits er goede plannen inzitten is het voor zo'n commissie heel interessant om te kijken: Wat levert het nou op? Nog meer van hetzelfde in een bestaande stad: wat hebben we daar nu aan? Ik denk dat de kansen niet minder dan vijftig procent zijn."[162]

> "Het allerbelangrijkste is dat hier nog zo weinig is. Dat is een kans. Je kunt het compleet opnieuw vormen. Bestaande omgevingen die moeten het voor een groot deel doen met hun bestaande posities (niks mis mee) en van daaruit verder bouwen. Het is hier gewoon nog een lege vlakte. Hier kun je, je fantasie meer gebruiken dan een half vol of vol gebouwde ruimte. Dat is wat het onderscheid maakt tussen Almere en de rest."[163]

Peter Swinkels denkt dat Almere vijftig procent kans heeft als zij zich kandideert, want het wordt volgens hem of een oude stad, of een nieuwe stad.

> "We hebben vijftig procent kans als we ons kandidaat stellen want het wordt een oude stad of het wordt een nieuwe stad. Oude steden zijn er vijf van en er is maar één nieuwe stad bij. Zo zie ik het. Dus ik vind het een heel kansrijk gegeven."[164]

4.3 Tussenconclusie

Alle respondenten geven aan dat het goed is dat de focus in Almere op cultuur wordt gevestigd. Almere heeft zich tot nu toe vooral gericht op het huisvesten van burgers en dit zal ook voortduren met het plan Almere 2.0. Doordat er veel geld gaat zitten in het project Almere 2.0 blijft er niet veel geld over voor een kandidaatstelling voor Almere als culturele hoofdstad van Europa.

Veel respondenten vinden dit jammer omdat zij denken dat juist cultuur het cement van de samenleving is omdat je door kunst ontmoetingen creëert en de identiteit van een stad. Almere heeft

[162] Interview Joop Kuyvenhoven 23-6-2010
[163] Interview Franc Heijke 7-6-2010
[164] Interview Peter Swinkels 7-6-2010

nog geen echte sociale cohesie en daarom is kunstonderwijs en amateurkunst zo belangrijk voor Almere 2018. Wat ook belangrijk is voor het ontbreken van cultureel burgerschap, is de bevolkingsopbouw. Het is van belang dat er een studentencultuur gecreëerd wordt door middel van het binnenhalen van HBO's en Universiteiten. Door het creëren van een studentencultuur ontstaat er vanzelf een gunstiger cultureel klimaat.

Kunst zou volgens een aantal respondenten ook geld kunnen genereren dat weer gestoken kan worden in de ontwikkeling van de stad. Door meer cultuur in de stad is het aantrekkelijk voor bedrijven om zich in Almere te gaan vestigen.

Almere maakt volgens de meeste respondenten veel kans omdat het een unieke stad is ten opzichte van de andere steden. Almere is een New Town, nog jong en leeg en er kan nog van alles gebeuren. Hierdoor is er ook meer ruimte het programma speelser in te delen.

Ongeveer de helft van de respondenten is van mening dat de kandidatuur binnen de stad gehouden moet worden en dat het programma samengesteld moet worden aan de hand van samenwerking binnen de interne culturele infrastructuur. De andere helft van de respondenten zegt dat de kandidaatstelling alleen kans op slagen heeft als er verschillende grote externe bedrijven en groepen naar de stad wordt gehaald.

Een aantal respondenten denkt dat het jaar 2018 nog te vroeg is om in Almere een dergelijk grootschalig project te realiseren. De culturele sector is nog te pril en de gemeente is nog te hard met de groei bezig om zich te richten op de culturele sector.

CONCLUSIE

Het is moeilijk om een antwoord te geven op de vraag: Heeft Almere de potentie om Culturele Hoofdstad van Europa te worden in 2018? De vraag is niet zo eenduidig te beantwoorden als op het eerste gezicht lijkt.

Afgaand op de Europese richtlijnen en in vergelijking met de andere kandidaat-steden maakt Almere een grote kans om zich te kwalificeren voor de titel omdat Almere een New Town is. Nog nooit eerder is er een New Town gekwalificeerd als Culturele Hoofdstad van Europa. Ook wordt de titel de laatste jaren vaak uitgereikt aan steden waar nog een ontwikkeling door te maken is binnen de culturele sector. Almere is daarvoor de stad bij uitstek. De culturele infrastructuur is nog niet erg uitgebreid en er is nog veel plaats voor creativiteit en nieuwe initiatieven. Dit zie je ook terug als men de De *Verkenning* van Bert van Meggelen vergelijkt met de plannen van Den Haag uit *Recht op Cultuur*. Omdat er in Almere nog geen culturele traditie is en nog geen uitgebreide culturele infrastructuur moet Almere veel creatiever omspringen met het opstellen van het programma voor 2018 dan Den Haag.

Toch is het moeilijk om een stad die een minieme culturele infrastructuur heeft te nomineren voor de titel Culturele Hoofdstad van Europa. Juist omdat Almere een New Town is en nog niet alle facetten in huis heeft die de stad een echte stad maken, zoals een universiteit en een uitgebreide culturele sector. Hierdoor is de stad nog incompleet, heeft nog geen identiteit ontwikkeld en de sociale cohesie is nog niet goed ontwikkeld. Het valt allemaal met elkaar samen. Omdat Almere nog geen Universiteit heeft en er geen studentencultuur heerst, is de culturele infrastructuur niet goed ontwikkeld. Doordat de culturele infrastructuur nog niet genoeg ontwikkeld is komen er weinig hogeropgeleiden in Almere wonen en daardoor is de culturele participatie laag. Want lageropgeleiden participeren minder in cultuur. Almere zal dus veel culturele initiatieven van buitenaf moeten halen om een programma samen te stellen voor Almere 2018. Er is gebleken uit de ervaringen van Liverpool dat, als het programma niet vanuit de eigen culturele infrastructuur komt, dat er niet veel overblijft voor de stad na het Culturele jaar. Wel is het imago van Liverpool verbeterd.

Dit in ogenschouw genomen zal de kandidatuur voor Almere vooral een verbetering van het imago ten gevolg hebben. Een beter imago kan er toe wel leiden dat het groeiproces van Almere wordt versneld. Door het culturele imago zullen er wellicht meer studenten naar de stad getrokken worden als er een Universiteit of Hogeschool wordt gevestigd. Daardoor zullen zich meer bedrijven in Almere gaan vestigen en dientengevolge breidt de culturele infrastructuur zich sneller uit. Maar dit proces bestrijkt tientallen jaren.

Omdat de kandidatuur geen direct effect voor de stad heeft, is 2018 te vroeg. De stad zal meer aan de titel hebben wanneer de culturele infrastructuur uitgebreider is en binnen de gemeente meer tijd is om

aandacht te besteden aan cultuur. Almere is op het moment nog te druk bezig met groei en ontwikkeling. Als de schaalsprong een feit is, en de stad meer ontwikkeld is met hoger onderwijs, zal er waarschijnlijk meer aandacht komen voor cultuur en ook financiële middelen vrijgemaakt kunnen worden. Dan heeft de kandidatuur een grotere kans van slagen ook omdat het culturele draagvlak onder de bevolking groter is. Almere heeft de potentie wel maar heeft meer tijd nodig dan acht jaar.

BIBLIOGRAFIE

Dieleman, Cock. *Het Nieuwe Theaterleren, een veldonderzoek naar de rol van theater binnen Culturele en Kunstzinnige vorming op Havo en Vwo.* Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010

Florida, Richard. *The rise of the creative class, and how it's transforming work, leisure, economy, & everyday life.* New York: Basic Books, 2002.

Franken, Simon, Evert Verhagen. *Creativiteit en de stad. Hoe de creatieve economie de stad verandert.* Rotterdam, NAi Uitgevers, 2005.

Frieling, D.H. *Research on New Towns, First international Seminar2006.* Almere: New Town Institute, 2007.

Lask, Tomke. 'Liverpool, European Capital of Culture in 2008: Measuring the impact of Cultural Policy on local cultural habitus.'(in:) *Culture as a tool for development. Challenges of analyses and action.* Europese commissie. 240-253.

Marlet, Gerard en Tames, Ismee. *Muziek in de stad.* Breukelen: NYFER, 2002.

Meggelen, Bert van. *Almere 2018?! Een verkenning van kansen en betekenissen.* 2010.

Oosterheert, Jeroen. 'Almere 2018 gaat "gewoon" verder ondanks ontbreken steun.' *Almere Vandaag,* 21.05.10

Simons, N. *Raadsvoorstel, kandidatuur Maastricht Culturele Hoofdstad van Europa.* Maastricht: 2008.

Stassen, Brans. *Het DNA van Almere.* Almere: Casla, 2008.

Agenda Cultuurbeleid / samenvatting onderdeel van het advies Innoveren, participeren! Raad voor Cultuur, maart 2007.

Handleiding voor steden die dingen naar de titel van culturele hoofdstad van Europa. Europese Commissie.

Key principles about Sustainable New Towns. European New Town platform. 2010

Recht op cultuur! Eindrapport atelier Den Haag Culturele Hoofdstad 2018. DHCH2018. 2009.

Tijd van verlangen, nieuw cultureel burgerschap in perspectief. Interart. Arnhem, 2008.

Interviews

Interview Quinten Faust 17-6-2010

Interview Klazien Fokker 1-6-2010

Interview Franc Heijke 7-6-2010

Interview Henk Jansen 9-6-2010

Interview Janica Kleiman 4-6-2010

Interview Joop Kuyvenhoven 23-6-2010

Interview Albert Lubbers 16-6-2010

Interview Peter Swinkels 7-6-2010

Websites

http://almere.nl/de_stad/actueel/feiten_en_cijfers/content/_pid/kolom1-1/_rp_kolom1-1_elementId/1_64954

http://almerepoort.almere.nl/bezoek_almere_poort/bezoek_almere_poort_visavis

http://almere.pvda.nl/nieuws/nieuws/2010/02/Almere+Culturele+Hoofdstad.html

http://almere-stadshart.nl/2009/09/09/almere-culturele-hoofdstad-van-europa/

http://kunst-en-cultuur.infonu.nl/geschiedenis/42072-geschiedenis-van-almere.html

http://liv.ac.uk/impacts08/Papers/Creating_an_Impact_-_web.pdf

http://nicis.nl/nicis/dossiers/EconomieenInnovatie/Toerismeenrecreatie/Stadsmarketing/Almere-2018_1013.html

http://volkskrant.nl/binnenland/article508719.ece/Almere_lelijkste_plek_van_Nederland

www.2018brabant.eu

www.almere2018.eu

www.bontehond.net

www.cultureelburgerschap.nl

www.dekunstlinie.nl

www.schouwburgalmere.nl

www.theatergroepsuburbia.nl

www.utrecht2018.nl/

www.visavis.nl